

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Rebus Gestis Beati Aloysii Gonzagæ E Societate Iesv

Marchetti, Annibale

Florentiæ, 1687

Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43962

DE VITA, ET REBUS GESTIS
BEATI
ALOYSII GONZAGÆ
LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Aloysij Ortus, & Infantia.

Einclytâ Gonzagæ stirpis paternum
materni-
que genium
progenie (cuius nomen
tanta sua laus est, ut ali-
enâ nec indigeat, nec iu-
vetur prædicatione) origi-
nem duxit Aloysius Gon-
zaga, qui suæ stirpi, no-
vis partis honoribus, ijs-
demque cælestibus, ac divinis, longè plus re-
tulit, quàm hauserit, nobilitatis. Natus est in
Arce Castilionensi, primariâ avitæ ditionis se-
de, anno a Virginis partu 1568, VII Id. Mar-
tias, Pio eius nominis V. Christianum Orbem,
& Maximiliano Cæsare Romanum Imperium
A adm.

administrantibus . Parentes illi fuere Ferdinandus Gonzaga Castellionis in Galliâ Cisalpinâ Dominus , cuius familiæ in Mantuani Ducis imperium tertio loco ab eâ , quæ tunc rerum potiebatur , succedendi ius erat : & Martha nobilissima apud Taurinos foemina de gēte Tanâ Santeniâ , cui Pater e Santenijs Dynastis , Mater verò ex perillustri Roboreorum prosapiâ , quam præter alia decora duo Pontifices Maximus IV , & Iulius II ex ea oriundi toto terrarum Orbe nobilitarunt . Martham sibi Ferdinandus connubio iunxit , cum uterque apud Catholicos Reges Philippum eo nomine II , & Isabellam Coniugē diversarentur . Regi Ferdinandus , Regina Martha , inter Auæ primores famulabantur . Nuptiæ Regum ipsorum fuerunt autoritate coniunctæ : qui deinde , ut aliquam suæ voluntatis significationem darent , Rex Ferdinandus , antequam ex Hispania decederet , pinguisimis vectigalibus auctum , Italicis copijs præfecit , sui que Cubicularij , ex ijs , quos honorarios vocant , munere cohonestavit . Martham verò Isabella Regina (in cuius intimam familiaritatem egregijs animi ornamentis , morumque suavitate iam pridem sese penitus insinuaverat) præter dotem , quam ei ex ære proprio confecit , gemmis plurimis , alijsque

que id generis donis ad muliebrem mundum, spectantibus, abundè cumulavit.

Inito matrimonio prima fuit, eademque potissima optimæ fœminæ cura, ut cœlesti potiùs mentis coniugi, quàm terreno carnis marito probaretur, haud immemor Pauli sententiæ, terrenum sponsum Christi animæ coniugis simulacrum referre, tantòque propterea hunc præ illo magis sibi curæ esse debere, quantò sponsæ cuilibet sponsus ipse est eius imagini præferendus. Quare ubi primùm in Italiam regressa Castilionem peruenit, nacta ibi quietem illam, atque etiam, quod aulæ strepitus perpetuò negaverant, studium omne, atque operam in Christianæ pietatis cultum conuertit. Cumque interea sese utero gravem animaduertit, Deum magnis precibus votisque identidem orabat, prolem uti masculam dono daret, eamque olim, cum primùm per ætatem liceret, in sanctum aliquem Religiosorum hominum cætum cooptatam ad sui famulatum reciperet: nec irritas eas preces fuisse, rei exitus comprobavit, quemadmodum ex ijs quæ in hac historia subiicienda erunt, planum fiet. Contigit autem, perducto iam ad maturitatem fœtu, utique non sine peculiari Providentiæ consilio, ut Martha parens, sub ipsum puerperij tempus,

Marris pietas.

LIBER PRIMVS

Gravissimi partus doloribus ad extrema deducitur.

4
 tot tantisque doloribus affligeretur, eoque tantum discriminis deveniret, ut Medici omnes, compluribus frustra tentatis remedijs, de eius salute actum esse conclamarent: quod cum, nescio quo ex domesticis renunciente, laboranti foeminae compertum esset; illico ad preces obtestationesque versa Deiparae Virginis opem cupide implorare instituit: factaque a Marito potestate voti in eam rem nuncupandi; spondet, si ex eo periculo evadat incolumis, prolemque foeliciter enitatur, se ad Sacram Aedem Lauretanam una cum prole peregre profecturam, eamque Virgini tanquam parenti (ut cui vitam referret acceptam) exhibituram. Voto suscepto, e vestigio mater conaluit, statimque coepit partum eniti: sed cum Medici, rem ex arte pensantes, negarent, eum puerperio fore superstitem; ut animi saltem incolumitati maturè consuleretur, ubi puer corpusculi partem, qua sacri Baptismatis fonte tingi posset, emisit, obstetrix lustralibus aquis aspergere maturavit. Itaque Caelo prius quam terris natum, eâ religione libuit paternae Dei Caritati Aloysium filium suum ritè instituere, antequam Matri tanquam nutrici traderet educandum. Hoc prorsus nomine illum suscepit Mater, aet peramanter arctèque complexa, salutari crucis

Lauretanae peregrinationis voto concepto parit.

is signo communitum, tamquam rem sacram ac cæleste munus deosculata est: simulque magnam in spem venit, non ad vulgaria infantem illum parari, qui beneficiò fere æquatus est ei, *quo inter natos mulierum non surrexit maior*: siquidem in utroque pariter Propheticum illud impletur: *Antequam exires de Ventre sanctifica-
vi te.*

Nato igitur Aloysio, eò unicè intenta fuit optima parens, ut cum primùm disciplinæ maturus esse inciperet, ad omnem non solùm humanitatem, sed etiam Christianæ Vitæ sanctimoniam informaretur. Haud enim solertissimam foeminam latebat, nos esse eorum, quæ pueri didicimus, naturâ tenacissimos, semperque roborari magis, atque obdurari, quæ nobis teneris cereisq̄ fuerunt impressa. Quare simul animaduertit puerum linguæ mentisque aliquam libertatem adeptum, augustissima primùm ut Iesu ac Mariæ nomina expediret, edocuit: mox diligenter curavit, ut traditam a Christo orandi formulam unà cum Angelicâ Salutatione, alijsque eiusmodi Christianis precibus edisceret, memoriterque pronunciaret. Inter hæc autem sæpius de divinis rebus, deque ijs quæ ad animi salutem pertinerent, gravibus verbis, sed maternâ quadam suavita-

Prima
Christiane
institutio-
nis rudi-
ments.

6 LIBER PRIMVS

te conditis, puerulum commonebat. Idemque
 nutricibus (quarum in delectu non tam lactis
 copiam quam morum, qui cum lacte influunt,
 integritatem, humanitatemque hominum nutri-
 mentum, spectabat) uti fictitarent, alijsque
 quibus eius cura atque educatio demandata
 erat, sedulo inculcabat. Vnde tantum Aloy-
 sio rerum æternarum paulatim lumen afflulfit,
 ut iam inde a primo ætatis exordio nec pauca
 futurę sanctitatis argumenta, nec obscura præ-
 buerit. Quo in genere duo potissimum memo-
 riæ prodita: Alterum, quod incredibili quã-
 dam erga pauperes ac miseros benevolentiam,
 iuvandique studio teneretur, idque quoties ob-
 uios habere contingeret, statim vultu miseran-
 tis in morem conformato, gemituque, sin mi-
 nus voce adhuc posset, satis apertè declararet:
 Alterũ, quod cum primũ pedibus niti, solusque
 sine ductoribus ingredi cœpit, sæpe domus la-
 tebras quæreret, ibique diu a domesticis con-
 quisitus, haud aliter quàm positus genibus to-
 tusque in preces compositus, atque intentus in-
 ueniretur. Sunt, qui præterea experti iuratique
 asseverant, tantam adhuc in puero pietatis ac
 Religionis vim enituisse, solo ut eius comple-
 xu ad insuetos, novosque erga pietatem amo-
 res incitarentur: perinde ac si non ex homini-
 bus

Aloysij ad
 huc infan-
 tis amor
 in paupe-
 res.

Eiusdem
 orandi stu-
 dium.

Sui com-
 plexu ad
 pietatem
 acut.

C A P V T I. 7

bus aliquem, sed delapsum e Cælo Angelum, cælestes undique flammæ expirantem, completerentur. Hæc fuere Aloysij primordia, quibus quidem non tam ostendere quid in præsens, quàm quid in posterum futurus esset portendere visus est. Quemadmodum enim in catulis generis grandioris maiora quàm pro ætate crura pedesque satis indicant, quàm ingentem corporis molem iactis ijs fundamentis natura destinaverit; ita beneficia divinitus Aloysio tum infanti collata, longè ætatis captum exuperantia, quanta animi magnitudo ac sanctimonia tam firmis fundamentis esset a Deo superstruenda, satis luculenter prænunciarunt.

A 4

CA-

*Educatio usque ad annum
septimum.*

Ix quintum ætatis annum attingerat Aloysius, cum Ferdinandus Pater a Philippo Hispaniarum Rege ad Tunetanam expeditionem evocatus, eò cum tribus Italorum millibus ire parabat. Indictus ad Casale maius, quod oppidum est in agro Cremonensi, milicum census: quò dum cogitat Ferdinandus, statuit secum ipse etiam Aloysium unà perducere, ut e matris sinu, mollique, uti ipse aiebat, sceminarum educatione subductum, ad arma, reiquè bellicę studium excitaret: ita enim religiosum Numinis metum piã matris institutione puerulo insitum, vir militaris armorum usu duratus interpretabatur: perinde ac si, metum omnem etiam Præpotentis Dei excussisse, ad virilem animi fortitudinem spectaret, non verò ad extremam dementiam ac stuporem; cuius unius sit infinitam vim non metuere, quæ non nisi metuendo declinatur. Eòdem

Ferdinandus Aloysium ad armorum studium excitat.

dem pertinet, quod cum Ferdinandus Castellione moraretur, puero vix ab uberibus raptō curavit, exigua arma, gladiolos nimirum, pugionculos, paruas ex ære fistulas, atque alia eiusmodi fabricari ad pueri usum accommodata, per quæ puerilis forma, quasi virili fortitudine, communita, alienas fortius occupat voluntates, ac veluti amorem expugnat. Cum verò deinde apud Casale maius ordines recenseret, Aloysium cristatâ Casside, ac levi loricâ decoré instructum, & simul gladio, atque hastâ eleganter ornatum, copias ducis in morem antere voluit: semperque rebus huiusmodi eum oblectare curabat, non ut puer ijs animum laxaret (quemadmodum Ferdinandus præseferēbat) sed ut potius intenderet, atque unice armorum studio caperetur. Quapropter eâ assuetudine flexile pueri ingenium paulatim ad arma declinans, aliud nihil videbatur expetere, nisi eam belli gloriâ quæ patris arte, ac lenocinijs fucata nihil nisi iucundum pollicebatur. Libuit tamen infinitæ Numinis benignitati, quæ Aloysium ad maiora decora, ac solidiorem gloriâ evocabat, terrenæ huius gloriolæ inanitatem aperire, suoque eum voluit periculo doceri, quanta fæditas sub specioso belli nomine delitesceret. Quod ut perageret, complures
per-

10 LIBER PRIMVS

Pericula
ex pyrij
pulueris
tractatio-
ne.

permisit, ut æneis, quas ille manu versabat, fistulis improvisâ nitrati pulueris conflagratione displofis, in extrema discrimina deveniret. Contigit aliquando, ut cum eundem puluerem ad ignem concipiendum ore admoto sollicitaret, subito accensus puluis vultum undique correptum miserabiliter deformaverit. Quâ ex re, Papilionis instar flammulam circumuolitantis, expertus didicit, bellicam flammam (cuius ea portio specimen erat) eminus spectantes admirabili oblectare fulgore, proximantes verò, trantesque horribili incendio discruciare.

Periculorū
fructus
armorum
odium.

His igitur, alijsque eiusmodi doctus periculis, multum de bellicæ laudis cupiditate deposuit: eademque, cum inter nostros versaretur, sæpè memorare consueverat, ut inde occasionem arriperet, Divinam Clementiam, cuius ope tanta a se pericula propulsalet, summis laudibus celebrandi. Reversus tamen Castilionem, postquam Pater Tunetum cum exercitu discesserat, quandam secum tulit loquendi licentiam, quæ illi ex quotidianâ militum consuetudine adhæserat, ut ne a turpibus quidem vocabulis, quæ nimirum ab ea colluie frequenter evomi audierat, quandoque abstineret: quamquam reverà, quid ea sibi vellent (quemadmodum ipsemet Hieronymo Plato sui ani-

Turpia vo-
cabula a
militibus
discit.

mi

mi moderatori ingenue factus est) nullo adhuc interprete cognorat. Facilis tamen eius morbi, qui nullas adhuc in animum radices egerat, depulsio fuit. Siquidem cum semel ea verba aliud agenti coram morum magistro (is erat Petrus Franciscus Turcius vir probatissimus, & suo muneri haud impar) inconsulto, ac temere excidissent; illico fuit ab eo graviori obiurgatione reprehensus: Ea scilicet verba a vilissimo aliquo mancipio audita, homini claris parentibus nato, cuiusmodi ipse esset, probro iuxta ac pudori esse debere: Honestos viros, qui sua iactent, non alienam a maioribus sibi arrogent nobilitatem, non secus voce probari quam auri pretium tinnitu aut sono. Haud profecto aurum credi, quod plumbum, aut vile aliud metallum sonet: nec fieri posse, cum qui honeste vivat, turpiter loqui, cum se quisque suosque mores eloquatur, atque honestae vitae potissimum, maximeque debitum officium sit, honeste loqui. Linguam eo modo corruptam minimè videri in sacro Baptismatis fonte, uti mos est, Christiano sale conditam, sed ethnicam potius olere putredinem: nec immerito guttur eorum, qui tam faede loquantur sepulcrum patens in sacris litteris appellari, ut qui animi intus emortui, ac putrescentis odorem exhibeant. Proinde valde illis timendum, nè ad

infe-

Reprehen-
ditur a mo-
rum Ma-
gistro.

Reprehen-
sionis fru-
ctus.

inferos cloacam Vniuersi maximam, cum ceteris mundi sordibus detrudantur. Ad huiusmodi obiurgationem magnâ vocis contentione prolatam (uti cum puero, aurium potius, quam mentis iudicio rei gravitatem æstimante, actum oportuit) consternatus animo Aloysius vehementer expalluit: simulque secum ipse pendens, quibus eam verbis commeruisset, suspicari cepit, aliquid turpitudinis, flagitijque in ijs latere, quod ceteroqui hætenus ignorasset: quare ex eo die non modò ab eiusmodi verbis abstinuit, sed si quando alios licentiùs loquutos audisset, ipse vel vicissim obiugabat, vel si ætas minimè pateretur, pudore genas suffusus, oculisque vel cernuis, vel aliò intentis, quantâ per eiusmodi sermones molestiâ afficeretur, abundè declarabat.

Alios ipse
reprehendit.

Hæc fuere
gravissima
eius crimi-
na.

Atque hæc quidem fuere omnium gravissima crimina, quæ Aloysium, dum inter homines ageret, perpetrasse, certâ fide compertum est. Ita enim diligentissimus eius Vitæ scriptor Virgilius Cæparius, cui tanquam rerum suarum arbitro omnes animi latebras non semel Aloysius patefecerat, testatum reliquit. Quare ex ipsis criminibus, quæ propterea tacita non fuerant omittenda, eximiam eius sanctitatem, ac propemodum incredibilem innocentiam

tiam

tiam licet conijcere : namque verisimile est ea ;
 ne ad levioris quidem culpæ modum pertinuis-
 se, ut quibus puerilis ignorantia malitiam om-
 nem ademerit. Tanto tamen horrore eas qua-
 lescumque animi labes est deinde prosequutus ,
 ut in omni vitâ voluntarijs supplicijs expiare
 nunquam desisterit . Quin in paruulâ illâ æta-
 te usque adeo piaculi huius eum pudor inuasit ,
 ut ne Dei quidem ministris , quibus conscien-
 tiæ sinus sacrâ confessione aperire consueverat,
 id manifestare sustinuerit , fatis ceteroqui gna-
 rus , ad eam rem præcepto non adigi . Si quã-
 do verò post initam societatem familiaris cum
 quibusdam agentis locus daretur frangendi fastus,
 sique reprehendendi, quem ipse locum & quæ-
 rebat sedulo , & avidè arripiebat ; illico se us-
 que adeo contaminatam , ac perditum perpe-
 tuò fuisse affirmabat , ut etiam a puero flagi-
 tiosa verba impudenter effutire minimè dubi-
 taret : quod non mediocre , aiebat, futuræ im-
 probitatis documentum foret . Sed reverâ non
 mediocre fuit futuræ probitatis adiumentum, &
 voluntariæ demissionis materia . Quare consen-
 taneum est credere , singulari divinæ Providen-
 tiæ consilio , Aloysium in ea levissima errata-
 labi permisum , ut , si quando superbiæ stimulis
 propter tam eximia dona , quibus postea divi-
 nitus

Tota vita
 illa desce-
 dit .

nitus ornandus erat, ageretur, haberet quò oculos demitteret, unde inflatus animus veteris conscientie aculeo punctus illico detumesceret.

Septennis
ad Deum
conuertitur.

Cum autem ad septimum ætatis annum peruenisset, quando nimirum animus excusso cupiditatum iugo, quo pressus ijs hætenus paruit, sese in libertatem asserit; tanto studio se divini Numinis obsequio mancipavit, ut deinde mos illi fuerit, eam ætatem sue conversionis tempus nuncupare: cumque ea omnia quæ sibi Deus O. M. benignè in vitâ fecisset, vel secum ipse perpenderet, vel suis moderatoribus exponeret; hoc unum præ cæteris referebat, quod septennis a terrenarum rerum studio ad cælestium amorem fuisset traductus. Quanto autem animi ardore ex eo tempore institutum hoc vitæ perfectioris genus coluerit, inde fit manifestum, quod quatuor prudentiâ, & authoritate viri gravissimi, qui confitentis aures præbuerant (fuit autem in ijs etiam Robertus Bellarminus vir sanctissimus iuxta ac prudentissimus, cui sub vitæ exitum rerum omnium ab se gestarum perquam accuratam rationem reddidit) postquam diversi totius vitæ antea actæ labes in sacrâ Confessione recensentem audissent; testimonio fuerunt, tantam in eo vitæ integritatem atque innocentiam.

Gratiâ in
baptismo
initâ, nunquam
amissit.

nocentiam exitisse, ut omni prorsus culpâ lethiferâ perpetuò vacaverit: nec unquam in-
 tam a Deo in sacro Baptismate gratiam perdi-
 derit. Quod singulare beneficium, si cum tan-
 tâ peccandi licentiâ conferatur, quanta Aloy-
 sio patuit, antequam rebus humanis nuncium,
 remitteret; certè longè plurius habebitur, quàm
 si per se ipsum spectetur. Qui enim a primâ
 ætate semper versatus in Principum aulis (quas
 vitiorum omnium turmæ maximè insident, at-
 que ubi flagitiosorum exempla & multitudine,
 & splendore flagitijs pudorem demunt) inno-
 centiam incorruptam servaverit, non unâ ali-
 quâ præditus virtute, quæ sit Innocentiæ custos,
 dicendus est, sed omnium societate, & comitatu
 stipatus, ut vitijs omnibus in eius oppugnatio-
 nem conspirantibus fortiter obsistat. Quare,
 cum adolescentiam præ sanguinis fervore igni
 tartareo peropportunam ex tanto libidinum
 incendio integram inuiolatamque extraxerit A-
 loysius, profectò Christianæ vitæ sanctimoniâ
 omnibus numeris absolutam, ut alia argum-
 ta deessent, assequutus fuisse censendus foret.
 Huic tamen rei duos addere possumus locuple-
 tissimos testes. Alter est is, quem paulò ante
 laudavimus, Bellarminus, qui in præclaro quo-
 dam testimonio, quod litteris consignatum de-
 dit

Idque in
 in summa
 peccandi
 licentia.

Bellarmini
 gratia
 apud Deum
 firmiter
 constitu-
 tum pu-
 tat.

dit de Aloysij sanctitate, iureiurando affirmat, eum a septimo ineunte ætatis anno usque ad obitum vitam omnes Christianæ Virtutis numeros continentem traduxisse. Quin & in familiari quodam sermone, qui ei aliquando cum Cæpario fuit, cum pluribus argumentis suasset, nunquam Reip. Christianæ adhuc in terris militanti viros deesse, qui divinam gratiam ita peculiari nexu confirmatam haberent, ut nullis unquam Tartarei hostis conatibus eadiri posset; Continuo addidit: Atque in eorum numerum Aloysium referendum esse minime dubito. Alter est humani generis infissimus hostis, quem eximia pravitas æquè vel magis incorruptum præstat Virtutis laudatorè atque alios eximia probitas: utraque enim a sinceræ laudis corruptrice benevolentiam tutatur: Siquidem pravitas benevolentiam tollit, probitas cohibet, nè in adulationem excedat. Huius autem testimonij, ac laudis hæc fuit occasio. Percrebuerat Castilione toto in proximum D. Francisci Cænobium, cui a Deiparâ nomen est, virum quendam aduentasse ex Franciscanâ familiâ illustri sanctitatis laude conspicuum; qui etiam multa supra vim ordinemque nature perpetrare magnâ cum hominum admiratione ferebatur. Illico rei novitate ducti properare omnes,

Mali etiã
Dæmones
cum præ-
dicant.

omnes, certatimque visere, alloqui, genibus
 aduolui, sese denique suaque omnia commen-
 dare, nec nisi faultâ muniti precatione disce-
 dere. Adfuit etiam aliquando Aloysius unâ cû
 germano fratre natu minore: venitque in tem-
 plum cum sanctus ille vir coram incredibili spe-
 ctatorum frequentiâ hominem a malo Dæmo-
 ne occupatum, adhibitis Christiano ritu exor-
 cismis, asserere niteretur. Vix autem penetra-
 tâ turbâ sese in conspectum dederat sanctus Ado-
 lescens, cum malus ille Dæmon intentâ in eum
 manu, magnâque voce inclamans: Hic ille est,
 inquit, hic profectò, quem ingens manet apud su-
 peros gloria: quæ verba præter morem ab im-
 purissimo illo ore egressa statim in vulgus ma-
 narunt, ac deinde non defuere, qui memoriæ
 diligenter commissa, multo post tempore au-
 ditâ Aloysij famâ recordati dicerent, se coram
 adfuisse, cum etiam maligni Dæmones (Deo
 scilicet per vim ac tormenta ex ore mendacis-
 simo veritatem exprimente) Aloysij laudes in
 templo ad confertissimam turbam deprædica-
 rent.

Pia verò religionis opera, quæ hoc maximè
 tempore Aloysius exercere contueverat, hæc
 ferè prodita. Quotidie positus humi, nulloque
 subiecto puluillo genibus (puluillum autem, ut

Quotidia-
 ne pueri
 preces quâ
 plurimâ.

B

qui

qui demissionem, eoque efficacia in precibus demeret, nec privatim unquam usurpavit, nec publice a famulis oblatum admittit) eam precationem, quam exercitium quotidianum vocant, attentissime ac religiosissime ad Deum sibi, alijsque propitiandum, adhibebat. Septem præterea psalmos Davidicos a pœnitente Rege unâ cum lacrymis fufos; mox alios quindecim, quibus veluti totidem gradibus Rex idem sublimis ferebatur in Cælum; & quos Officium B. Virginis dicunt, eodem animi ardore, vel solus, vel comitatus singulis pariter diebus recitabat. Atque morem hunc ita constanter retinuit; ut cum per idem ferè tempus quartanâ febris diutissime laborasset (per duo enim deviginti menses ea tenuit) nunquam adduci potuerit, ut vel desereret, vel aliquid de eo remitteret. Id tantummodo agebat, quando sibi inualidus videbatur tanto oneri ferendo, ut aliquam e Matris pedisequis sibi adiungeret, quâcum recitando laborem partiretur. Hic autem tantus pietatis ardor in puero cunctis ceteroqui naturæ donis ornato, utilis veluti gemma auro cõprehensa, mirum in modum omnium in se oculos, atque ora conuerterat, sic ut quâcumque graderetur, omnibus spectaculo esset, passimque ac palam Angelicus adolescens, sive Angelus e Cælo delapsus audiret.

CA-

Nec a febricitante omiſſa.

Angelus passim nũcupatur.

CAPVT III.

Florentiam a patre ductus Votum Virginitatis concipit, eique custodiendæ, Diuinis licet adiutus præsidijs, humana nulla prætermittit.

Nter hæc Ferdinandus a Tunetanâ expeditione Castilionem reversus, Aloysium octauum iam agitantem annu longè alium reperit, ac digrediens reliquerat: nam antiquo illo militari feruore cum pueritiâ posito, totum se ad Christianæ modestiæ normam composuerat. Quia verò modestia, uti arborum poma, quò minus acrimoniæ, eò plus maturitatis in agendo prodit; licet acerbello militem deperdidisse non nihil doleret; plus tamen gavisus est, maturum in pace principem, quem subiectis sibi populis Rectorem relinqueret, inuenisse. At generosæ indolis adolescens alia omnia per id tempus meditabatur. Altius enim quoddam Virtutis & gloriæ

Posito mi-
litiæ stu-
dio altiora
perit .

riæ genus in reliquam ætatem , ut & matri ali-
quando aperuit , iam tum spectabat . Cum enim
illa sæpesæpius in sermone familiari Aloysio
inijceret , nihil sibi optatius fore , quàm si unū
quempiam e suis liberis Deo in religiosâ aliquâ
familiâ dicatum cerneret ; hoc idem aliquando
iteranti in aurem dixit : Arbitror , Mater , fu-
turum , ut olim Deus votis tuis tandem exora-
tus annuat : cumque iterum eadem vota die al-
tero protulisset mater , addidit Aloysius : Eum-
que , quē exoptas , præsentē videre te censeo :
quibus pueri dictis , ne a matre tanq̃ a puerilia
contemnerentur , fidem faciebat matura ac pro-
pemodum senilis agendi ratio in res divinas
semper intenta , & religiosæ Cænobitarum vi-
tæ aptè proludens .

Ferdinan-
dus Lucā
ad balneas
proficisci-
tur .

Interea Genitor , dum gravibus articulorum
doloribus pressus , Medicis authoribus , ut ad
aquas Lucenses pergeret , eò cogitat , atque ad
iter accingitur ; in animum inducit , reluctante
licet , ac frustra in lacrymas effusa coniuge ,
duos filios , Aloysium natu maximum , & Ro-
dulphum ætate proximè minorem , secum per-
ducere , eo consilio , ut in reditu Florentiam
digressus , apud aulam Francisci Medicei Ma-
gni Hetruriæ Ducis , quòcum vetus ei inter-
cesserat necessitudo , illos relinquere ; idque ut
unâ

unâ eâdemque operâ tam honestam necessitudinem foveret, & nati linguam hetruscam, atque eius populi mores pari cum linguâ elegantiâ præditos addiscerent. Igitur Lucam profectus, ibique balneis adhibitis Florentiam cõtendit, quò cum venisset, rectâ ad Francisci Ducis ædes una cum filijs decorè ornatis sese contulit, easque ingressus perhonorificè iuxta ac peramanter pro veteri consuetudine a Francisco excipitur, multisque verbis officij plenissimis ultrò citroque habitis, Ferdinãdus filios illi in obsequium obtulit, dicavitque: quos ut vidit Franciscus egregiâ liberalique formâ magnam indolem præferentes, libens accepit, nihilque cunctatus iubet illis in aulâ locum parari pro dignitate. Verùm quia Pater eò filios adduxerat, ut latinas litteras simul cum Hetruscis, alijsque bonis artibus edocerentur; non multo post tempore, impetratâ a Principe veniâ, alibi sedem extra aulam filijs conquistavit: cumque morum magistrum, quem & humanioris disciplinæ Doctorem esse voluit, præterea Domus Præfectum, Cubicularium, & reliqua servitia assignasset, in proprias terras remeavit.

Biennium ipsum unâ cum Rodulpho fratre Aloysius Florentiæ est commoratus, tantosque ibi in rerum æternarum studio progressus fecit,

Aloysius
M. Duci
sistitur.

Hæc domus ad euntibus a via Pergulæ monaster. Camaldulensium, tertia ad dexteram occurrit.

Florentia
Aloyfio sã
ãtioris vi-
tã parens.

ut Florentiam sanctioris vitæ parentem vocita-
re consueverit . Festis tantum diebus in aulam
feriatus veniebat, profestos reliquos litteris da-
bat . Interea etiam iuuenilibus ludis , quò mo-
rum Magistro potius quam genio obsequeretur,
quandoque indulgebat , animo tamen semper
alieno, & seria inter iocos meditante . Quã de
re Eleonora Medicea Mantuæ Dux memorare
solita erat ; Aloysium , quoties ab se & Mariã
sorore (quæ deinde Gallico diademate claudit)
puellarem tum ætatem agentibus , ad secum in
hortos animi causã lustrandum , inuitaretur ,
respondere solitum , se lusus, ac voluptatibus
eiusmodi minimè capi , verum libentiùs aras
Deo instructurum , alijsque talibus pietatis ope-
ribus quibus otium non opera luderetur, vaca-
turum . Quod responsum , quanti fieri deceat,
ijs æstimandum relinquimus , qui non amicos ,
usque ad aras , pro veteri amicitia regulã ,
sed eã peruersã , aras usque ad amicos colunt :
illas nimirum, & quidquid sanctissimum, ac reli-
giosissimum fuerit , cuiuslibet vel vulgaris amici
interuentu deserendo , atque adeo violando .

Scilicet oc-
cupatus
Deip. Vir-
ginis amo-
re .

Occupaverat scilicet Aloysij pectus rerum divi-
narum ac præsertim castissimæ Deiparentis a-
mor eximius , sic prorsus , ut etiam Virginum
in regias coniuges pubescentium, eamque spem
iam-

iamtum explicantium inuitamenta, Dei, Deiparæque amore, contemneret. Eâ verò erga Virginẽ caritate flagrabat, ut ubi in eius mentionem inter loquendum incideret, vel facta præclara animo contemplaretur, euestigio, mutatâ oris specie, cælestis iucunditatis vi quodammodo ardere & colliquescere videretur. Excitaverat autem plurimum huiusmodi caritatem cum Civitas Florentina in Deiparæ cultum maximè pronâ; tum etiã libellus quidam a Gaspare Loarte Societatis nostræ Præsbytero de Rosarij Mysterijs inscriptus, nec ita pridem vulgatus: quem libellum cum aliquando intentè perlegeret, vehemens eum cupido incessit, præclarũ, atque eximium aliquid peragendi, quo tantæ Virginis gratiam ac patrocinium demereretur: cumque animo agitaret, quã maximè in re ei gratificari posset, illud in primis occurrit, nihil Virgini gratius futurum, quã si eius documenta sequutus, suam Deo virginitatem concepto voto in perpetuum obligaret. Quare ad sacram Deiparæ ab Angelo salutatæ imaginem summã religione Florentiæ obseruatã contendens, ibi post humiles & longas preces perpetuæ Virginitatis voto sese obstringit. Id verò votum tam sanctè in posterum coluit, ut non modò nihil unquam in eã

Gasparis
Loartis li-
bellus de
B. V. peru-
tilis.

Virginitatis voto se obstringit

re, ne leuiter quidem, offenderit; verum, ut a Roberto Bellarmino, Hieronymo Plato, aliisque, qui ei a sacris Confessionibus fuere, proditum est, sancti Adolescentis corpus nec ullo vel minimo libidinis motu in omni vitâ concitum fuit, nec mentem ulla unquam obscæna cogitatio inuasit, sædaveritque: Quod tam ingens beneficium ne in sanctissimos quidem, eisdemque Christianæ pietatis principes viros Paulum, Hieronymum, Benedictum, aliosque complures collatum legimus. Quin Paulus, tametsi iterum ac tertio Deum, quam studiosè potuit, rogauerat, ut ab se carnis stimulos depelleret; id obtinere minimè valuit. Hieronymus verò haud aliter, quam validis correpti lapidis ictibus impuras cogitationes ex anno ceteroqui pectore excussit. Nec ante Benedictus, aut Franciscus eâ peste caruere, quam ille in vepribus nudatum corpus, hic semel in nivibus, semel in prunis volutasset. Eò etiam Bernardus adhuc adolescens nudum se mento tenus hyberno ac frigidissimo tempore in stagnum inersit, quò nimirum aquis illis impuras flammæ restingeret. Denique nullum legere memini, qui florente adhuc ætate omni prorsus libidinis sensu motuque, nisi post diuturnas preces, & magnos corporis cruciatus, vacaverit.

Ne-

Nulla corporis aut mentis impuritate tentatur.

Neque verò id atsequutus credendus est Aloysius beneficio stupidæ cuiusdã naturæ, aut frigidioris, quàm ut libidinis facibus succendi posset; siquidem, præterquã quod glacies ipsa vel maxime obdurata tartareo hoc admoto igne liquefcatur necesse est; ij omnes quibuscum familiaritatis usu coniunctus vixit, acri illum fuisse ingenio, ac præferuidã corporis constitutione, produunt. Quare ita nobis persuasum velim, uti etiam Aloysio fuisse constat, tam eximium virginalis pudicitie donum non aliunde, quàm a virginum Parente Mariã sponte in Aloysium profectum, qui idcirco semper eam loco parentis coluit, & quacumque in re opus esset, paratum sibi perfugium habuit.

Vt tamen optimus Adolefcens illibatum pudicitie florem seruet, plurimum diligentie in eo posuit, acrem ut illi sepem, suis rigentem spinis, belluis abigendis aptam, circumdaret. Fuit enim semper cum in improborum comprimendã audaciã acer ac rigidus, tum in sensu, atque oculorum præsertim, custodiã tam vigil ac diligens, ut nihil supra. Nunquam nisi palpebris modestè demissis in publico versabatur. Quin & publico maie creditam formam puerilem ratus, eo, ut maxime potuit, semper abstinuit, haud ignarus non secus in hac cum ho-

stibus

Pudicitie
donum a
B. V. pro-
fectum

Humana
ad id ser-
uandum
præsidia.

Sensuum
custodia

sibus tartareis pugna, atque in alia quâlibet,
 quæque, ut promptissimus sit, ita facillime pe-
 ti. Mulierum verò congressus, quin & conspe-
 ctum & præsentiam tanto studio vitabat, ut
 ei cum illis naturale quoddam animi diffidium
 inesse videretur. Hinc dum Castilione morare-
 tur, si quando (uti assolet) Mater ad eum unâ
 quampiam ex nobilioribus rœminis, quarum
 ministerio utebatur, rei alicuius nuntiam, al-
 legasset; is semiapertis ianuarum foribus, atque
 oculis humi defixis, breviter responsa dabat,
 atque ab se, nec ingressu, nec aspectu permis-
 so, properè dimittebat. Imò, quod omnem
 videtur fidem prætergredi, ne Matris quidem
 alloquium, remotis arbitris, ferre consueverat:
 Sed si fortè, ceteris dilapsis, in solo aliquo lo-
 co cum eâ remaneret; statim virgineo quodam
 rubore suffusus causas abeundi captabat. Ipsâ
 quoque mulierum umbrâ deterreri puer, haud
 sanè pueriliter, videbatur. Cum enim nesciò
 quid lusus æquales sui inticuisissent, ubi, quisquis
 aberraret, pignori aliquid traderet, quod non
 nisi datis pænis posset redimere: cumque Aloy-
 sio pignus recepturo iniunctum esset, ut puel-
 lule astantis umbram a lucernâ in parietem
 porrectam osculo appeteret; ille pudore pri-
 mum, mox iracundiâ succensus, relicto pigno-
 re,

Mulierum
fuga.

Nec matrē
alloqui so-
lus susti-
net

Muliebrem
umbram
horret.

re, sese euestigio proripuit, nec amplius eiusmodi lusionibus unquam indulgere animum induxit. Constat præterea aliquas primarias foeminas sanguinis propinquitate ceteroqui coniunctas illi de facie perpetuò fuisse incognitas, licet sæpè ante oculos obuersarentur. Rogatus verò, ecquid tandem causæ esset, cur tantopere foeminarum, quin & Matris conspectum averfaretur? ille, ne studium virtutis palàm faceret, naturalem sui animi repugnantiam excusavit. Hinc etiam pacto inter ipsum ac Patrem conuenerat, ut ne operâ suâ ad mulierû congressus abuteretur, ceterum in reliquis omnibus presto futurâ. Quamobrem sæpe per iocum a Domesticis eius rei conscijs,

Hostis foeminarum, laudabili, cunctisque adolescentibus optabili conuicio vocabatur.

Hostis foeminarum appellatur

CeA.

*Florentiæ magnos in Virtute
progressus facit .*

Dum Aloysius Florentiæ mora-
retur cōtemplatus, quàm enor-
miter in progressu errent, qui
initio a rectâ viâ deflectant,
suos id ætatis leues licet erro-
res accuratiùs obseruare, &
crebriùs quàm antea sacrâ confessione emen-
dare instituit. Fuit illi propterea certus e no-
strâ Societate Sacerdos a Moderatore designa-
tus: Vir sanè religiosus ac prudens, qui eâ
tempestate in collegio nostrorum cum imperio
erat. Ad eum cum primùm venire debuit, do-
mi sese diligentissime, omnia vitæ facta dicta-
ve diù reputans, comparavit. Mox ad eius
pedes provolutus, tanta illum sacri Admini-
stri reverentia, isque culparum dolor ac pudor
inuasit, ut veluti mortalium omnium nequissi-
mus, vix dum inchoatâ confessione, in terram
exanimis defluerit. Ad quem Moderator cō-
tinuò accurrens, brachijs e terrâ sublatum do-
mum reduxit: ubi paululum recreatus non mul-
tò

Mirus cul-
parum do-
lor.

rō post iterum se sacro Ministro sistens, univer-
 sas anteaetæ vitæ labes, ingenti cum animi do-
 lore, sed pari deinde solatio, patefecit. De-
 tectis vitæ superioris maculis, perinde novam
 vitam exorsus est, ac si tunc primū in eam,
 ingrederetur: cæpitque diligentius in sese cen-
 sor inquirere, & motus moresque omnes in-
 trutinā quodammodo suspendere, ac solerter
 examinare, ut si quid quâque in re vitiosum,
 esse deprehenderet, penitus submoveret, atque
 adeo cum imis stirpibus evelleret. Cumque se
 studiosè obseruasset, duo potissimū reprehen-
 sione digna animaduertit; primum, quod esset
 ad iracundiam pronior, licet eam corde sedu-
 lō premeret, nec in verba prodire, nec vultu
 indicia dare permetteret. Quare intentâ ac
 diuturnâ meditatione iracundiæ turpitudinem
 contemplatus, idque præsertim, quod quandiu
 ipsa mentis obtinet gubernacula pulsâ e suis se-
 dibus ratione, homines ad insaniam actos cogit
 in ordinem iumentorum; summâ animi cō-
 tentione eam affectionem perinde compressit,
 ut carere in posterum, nedum edomuisse, vide-
 retur. Alterum, quod sæpè in circulis impru-
 denti verba aliqua exciderent, quæ absentes
 nonnihil vellicarent: quod licet, ut ipsemet
 arbitrabatur, vix inter leves noxas censeri me-
 rere.

Et quidē
 levissimā
 rum.

rere.

reretur; attamen usque adeo exhorruit, ut, ne se iterum huius qualis qualis culpæ reum coram sacro Ministro siseret, non externorum modò, verùm etiam domesticorum consuetudinem vitare, secumque esse & versari cæperit, ratus loquendi artem, non sicut ceteræ, sæpius exercendo, sed cessando & silendo comparari; siquidem meditata verba huic arti proposita, non nisi silentio fiant. Ex eo autem tempore, omni lusus genere in reliquam ætatem, nisi fortè imperio adactus, abstinuit: & licet propterea a suis æqualibus conscientiæ angore, & scrupulis sollicitari existimaretur; nihil pensi habebat, quid alij de se dicerent, crederentue, malens conscientiam sedatam habere & turbatam credi; quàm contra nimiam garulitate turbare, ut sedata atque hilaris crederetur. Stultum enim censebat, felicitatis imaginem in aliena mente insculptam veræ felicitatis impendio comparare.

Silètio lo-
quēdi ar-
tem addi-
scit.

Aliena de
se iudicia
cōtemnit.

Hoc eodem tempore in reliquis virtutibus eos progressus fecit, quibus vel decrepitis senex supremos vitæ dies clausisse libenter tulerit. Tanta in illo erat aduersus eos, qui præessent, obseruantia, ut non ad imperium modò, verùm etiam ad vultum, nutumque in omnem partem sine morâ conuerteretur: nihilque quã-
tumuis

Singularis
obediētia

tumuis leve (uti eius Moderator testatus est)
 quod esset ab ijs denunciatum, omiserit unquā.
 Contra vero usque adeo ab imperandi munere
 alienus, ut famulos (quos ex naturæ iure, non
 ex iniuriâ fortunæ æstimans pares arbitrabatur)
 precibus potius flectere, quam iussis urgere
 mos illi esset. Quamobrem Dominum isti suū
 quem tanta humanitas præter morem cetero-
 rum seruis æquaret, veluti ceteros homines hu-
 manitate superantem, & venerabantur, & amo-
 re summo complectebantur. Pudore autem &
 verecundiâ, quæ in illâ maximè ætate vernat,
 eiusque flos est, ac præcipuum ornamentum,
 eouſque processerat, ut cum illum manè famu-
 li vestimentis induere deberent, totus rubore
 perfunderetur, semperque oculos demissos ge-
 reret; & ne quâ corporis parte nudatus appa-
 reret, vix primores pedis digitos e straguliā ve-
 ste exertos tibialia inducturo exhiberet. Simi-
 lia memorare possem de reliquis virtutibus, sed
 ea, ut magna sint, & magnos mortalium reli-
 quos effectura, ad maiora tamen properanti
 contemnenda sunt, cæque etiam de causâ præ-
 tereunda, ne seras veluti dapes omnium lectis-
 simas, tanquam satur conuiva, lector despiciat.

Cū famu-
 lis nō im-
 perio, sed
 precibus
 utebatur.

Mirus pu-
 dor, ubi se
 famulis in-
 duendum
 permittit.

*Vitæ austeritas cum solitudinis & Con-
templationis studio : ubi & primi
in Societatem Amores .*

Is moribus ac pietate in He-
truriâ imbutus Aloysius Man-
tuam a Patre , qui id tem-
poris apud Montemferratun
vices Guilielmi Ducis imple-
bat , revocatur , annum tunc
agens duodecimū. Ibi dum cō-
sueta petatis studia exercet, nouum consiliū ca-
pit, Castilionis dominatum, cuius insignia ei du-
dum a Maximiliano Cæsare decreta fuerant ,
Rodulpho fratri transcribendi , ut reliquis om-
nibus posthabitis , clericæ militiæ sacramento
obstrictum se , suasque omnes cogitationes di-
vinis æternisque rebus procurandis dicaret .
Ad id consilium ineundum , præter votum vir-
ginitatis , quod in eo statu tutius custodiretur ,
nonnihil etiam momenti attulit perdifficilis
stranguriæ morbus , quo per eos dies. periculo-
sè admodum ægrotavit . Haud enim divinæ
Providentię visum , probos viros communibus

Stranguriæ
morbo la-
borat .

mor-

mortalitatis vectigalibus levare, ne virtus hâc mercede corrupta, ac vitiata, in superbiæ tumorem abscederet. Qui morbus aliam quoque austerioris vitæ studium provehendi occasionem aperuit: Cum enim humorum copiâ id malum nutriri Medici arbitrarentur, severam cibi abstinentiam, in qua noxios humores famelica natura exederet, indixere: quam ille tanto studio complexus est, ut non longè abfuerit, quin victu tam tenui morti occurreret eâdem planè viâ, quâ declinare tentabat: cibo enim usque adeo exili & parco utebatur, ut si semel ouum cœnasset integrum (quod & rarissimum erat) tunc demum se opiparè epulatum exillimaret.

Morbo tamen levatus (Numine bonæ mentis consilia avia atque aberrantia in viam revocante) animadvertit, quantum diurnâ illâ inediâ attritæ essent corporis vires; tantundem, veluti hoste debilitato, animo roboris accessisse, eamque voluptatem, quam palato detraxerat, menti divinitus restitutam: quare cum mentis robur ac voluptas antiquior illi esset, quàm corporis; quæ ieiunia medicina indixerat, pietas provexit, sic ut ultrâ quàm oportuit, integrum ferè annum institutam cibi abstinentiam retinuerit. Hinc tamen sto-

C

macho

Eoq. utitur ad austeritatem augendâ.

Ouum integrum cœna illi opipara.

macho tanta imbecillitas exitit, ut cibum nec appeteret amplius, nec sine violentiâ & nau-seâ posset admittere, quin & violenter admis-sum continuò evomeret. Quam ob rem, is qui habitu corporis antea optimo ac pleno erat, iam gracilis & exuētus, atque adeo fractis viribus stare vix poterat. Rarò in publicum prodibat, nisi fortè sacras ædes divos salutatum, adiret, vel religiosorum aliquem conueniret, quocum sermonem de rebus ad beatam vitam spectantibus haberet. Ingens autem ex hâc virium infirmitate commodum sibi accessisse gratulabatur: eam nimirum se posse causam obtendere, si quando aulicis oblectamentis ac lufibus abesse luberet, quod firmo valentique minimè licuisset. Interea verò integros dies domi sedere compulsus, magnâ cum animi sui voluptate sanctorum virorum historijs evolendis, ubi documenta virtutum iuxta, atque incitamenta caperet, suisque Deo fundendis precibus vacabat. Quo vitæ genere mirificè delectatus, iterum propositum imperij titulos, atque insignia exuendi, eaque Rodulpho conferendi obfirmavit, ut omnibus terrenarum rerum curis vacuus, ac prorsus immunis uni Deo operam dare omnem valeret.

Ratus interea Parens patrium cælum fore
Aloy-

Commo-
dū ex in-
edia, atque
indè orta
imbecilli-
tate.

Aloysio præ extero quolibet mitius salubrius-
 que, quamque semel dederat vitam, fidelius
 seruaturum; cum per litteras monet, ut quam-
 primùm per valetudinem liceat, sese Castilio-
 nem recipiat: quò cum is brevi peruenisset,
 paucis post diebus commodius habere, ac fir-
 mioribus uti viribus cæpit: & profectò conua-
 luisse, si valetudini nonnihil parcere, vitæ il-
 lâ asperitate depositâ, vel saltem mitigatâ, col-
 libicum foret. At ille de æternâ potiùs atque
 immortalî, quàm de interiturâ vitâ sollicitus,
 huius dispendio illam sibi coemere, compen-
 dium arbitratur. Quare ad antiquam victus
 tenuitatem, perpetuam ab amicis, notisque om-
 nibus solitudinem, ac silentiũ adiunxit: quibus
 ex rebus illud assequutus videbatur, quod ani-
 mus, imminutâ per eduiorum abstinentiã cor-
 poris sarcinâ, sursum liberiùs evolare, Deo-
 que propior factus, eius verba, submotâ turbâ,
 ac tumultu, faciliùs exaudiret. Cum verò ea
 sit infinita Divinæ caritatis benignitas, ut quos
 ab hominum commercio suâ causâ semotos vi-
 deat, eos singulari quâdam benevolentia com-
 plectatur, blanditijsque demulceat; sanctum
 Adolescẽtem omnia ætatis oblectamenta, atque
 hominum consortia suâ causâ declinantem, cæ-
 lestibus delicijs recreare, ac mirâ animi iucun-
 ditate

Ad victus
 tenuitatẽ
 solitudinẽ
 & silentiũ
 adiungit.

omob

C 2

ditate

Cælestibus
delicijs ter-
renarū fu-
ga penfa-
tur.

ditate perfundere instituit. Nondum verò ad
eam usque ætatem artem Divina contemplandi
noverat, nullos hæcenus nactus magistros, so-
lâque voce precari, ut vulgò solent, contentus
erat. Verùm in eâ domesticâ solitudine uno
Deo præceptore quamcittissimè didicit, quidquid
hominum præceptis, institutisque didicisset nun-

Deo magi-
stro contē-
plandi ar-
tem edi-
scit.

quam. Id enim divinus ille Magister præstat
præ cæteris, ut vim intelligendi antea donet,
ac deinde suis præceptionibus instruat, Regius
uti vates monet: *In intellectum tibi dabo, & instruam
te*: quod præstare præceptores nostri, qui do-
ctrinam non intelligentiam tradunt, nequaquã
possunt. Itaque viam, ac rationem, quã divina
contemplaretur divinitus edoctus, pierumque
diei genio indulgens æterni Numinis nunc po-
tenciam in condendâ atque administrandâ rerū
universitate, nunc infinitam, quã homines in
Cruce deperiit, caritatem, contemplando exi-
gebat. In eiusmodi verò contemplationibus in-
credibili quãdam mentis dulcedine, ac suavita-
te delibutus ingentem vim lacrymarum funde-
re cogebatur. Indè autem solitudinis, ac silen-
tij amor magnum in dies incrementum cæpit:
veritus siquidem, ne, si in hominum sese con-
suetudinem vulgaret, divinam cum cælesti illâ
voluptate conjunctam amitteret; ferè nunquã

domo

domo, imò, ne conclavi quidem, efferebat pedem, seseque publico dabat. Quod cum famuli animaduernerent, per ianuæ rimas, quid tam longo tempore abditus moliretur, studiosè perscrutabantur. Sæpè autem eum cernebant positus ante Christum è cruce pendentem genibus, intentisque in eum oculis perpetuo lacrymarum imbre manantibus, complures horas extrahere: cum interim brachijs nunc expansis, nunc ante pectus in crucis modum decussatis, magnos gemitus ac suspiria, vocesque singultibus abruptas emitteret, sic ut foras etiam emanarent. Interdum verò animo a sensibus avocato, ænei instar simulacri, toto corpore immotum, oculisque inconniventibus, atque in uno obtutu defixis hæere conspiciabantur: quo tempore domesticis datâ operâ perstreperantibus, quin & apertis foribus conclave ingressis, prorsus exaudiebat nihil. Cuius rei cum rumor iactaretur in vulgus, præter domesticos multi etiam externorum ad easdem ianuæ rimas spectatum, admittebantur: nec inde sine admiratione, magnoque erga pietatem studio, quam usque adeo honestabat nobilis adolescens, excedebant. Semper autem ex eo tempore, quo divinitus eam meditando scientiam hauserat, mentem rerum divinarum commentationibus domi, forisque

Mentis in
divina cõ
templatiõ
ne raptus.

five curru veheretur, five pedibus iret, occupatam habuit. Interdum verò etiam voce aliquid precabatur: Ac sæpè a compluribus obseruatum est, cum gradus domesticos scanderet, in singulis hæsitantem Angelicâ formulâ magnâ obsequij, atque amoris significatione, Deiparam salutasse.

Deipara
amor.

Ex Canisij
lectione
primus in
Sp. amor.

Præcipuum tamen studium tacitæ meditationi impertiebatur, licet necdum certa rerum capita præfinire, nec statâ obseruare tempora morem haberet. Incidit autem per eos dies in libellum Petri Canisij, viri è nostrâ Societate doctissimi pariter ac sanctissimi. Vbi cum materiam pijs commentationibus uberem, tum etiam rectè atque ordine dispositam reperit. Cuius libelli lectione mirifice delectatus, primò in Authorem, deinde in societatem, quæ tales pareret, aleretque viros, est vehementer affectus. Cum verò sub idem tempus ad eius manus venisset litteræ illæ, quas Patres Societatis Iesu ex Indiâ Romam quotannis mittunt (quibus nimirum supremum totius Societatis Præfectum docent, quid ibi agant nostri Ordinis homines, quasque molestias, ac tormenta perferant, ut perditum genus a miserâ dæmonum seruitute in veram Christi libertatem asserant) mirum quanto eiusmodi virorum societatem incundi,

se-

sefeque, ac suum caput pro æterna aliorum incolumitate devovendi desiderio exarserit. Quia verò tam subito eam cupiditatem explere, ut maximè voluisset, minimè potuit; id saltem volens quod poterat, quidquid opis ei per ætatem & vires in alienam salutem conferre permillum erat, impigrè conferebat. Quare singulis festis diebus templa, ubi Christianis rudimentis plebs ac pueri instituuntur, celebrabat: ibique etiam ipse eximio animi ardore, ad debitam tamen ætati modestiam composito, piæ Catechesi operã dabat: idque tantã erga omnes vel infimæ plebis puerulos facilitate, & comitate, ut omnium in se oculos, atque ora cõuerteret. Si quando autem domesticos famulos infestis animis inter se dissidere cognosceret, euestigio eos convenire, atque in gratiam restituere curabat. Impios verò nefarias voces in Deum ac superos inter iurgia iactantes (qui stolidè efferatis hominibus mos est, ferociam suam, in Superos exercendo, commendare) asperioribus verbis, gravi Principis personã tantisper indutus, acriter increpabat. Atque universim si quem in Civitate in voluptates, & flagitia effusum intelligeret, ad eum statim veniebat, modisque omnibus, quã maximã poterat eloquentiã, e vitiorum cæno ad bonam

Auctus literis ànuis ab India missis.

Catechesim docet dissidia cõponit, & flagitiosos corrigit.

mentem revocare conabatur : & felici quidem
ut plurimum exitu ; tantò plus valentibus pue-
rilibus verbis , quantò minus a puero ea
prodire posse putabantur : Sic enim
fiebat , ut Dei verbo , quod puer
adulterare non posset , tan-
quam divino inuita-
mento , homines
libentiùs ob-
sequen-
tur .

CAPVT VI.

*Aloysij cum S. Carolo Borromæo
congressus .*

Nuus agebatur a Virginis par-
tu 1580, cum Carolus Borro-
mæus Romanæ Ecclesiæ Pur-
puratus, ac Mediolanensis An-
tistes, Pontificis Maximi nomi-
ne omnes sibi subiectorum Epi-
scoporum Diæceses obire, Apostolicus inspector
iussus est: cumque Brixientem Diæcesim lustrâ-
do excurreret, Cassilionem, ubi tunc Aloysius
morabatur, aduenit. Ad eum optimus Adole-
scens statim conuolat, specie quidem ut salutem
impertiret, re autem ipsâ ut a viro consuetudi-
nis atque exempli tam salutaris acciperet. Mul-
tum enim iam pridem in ijs locis eximij Præsu-
lis nomen erat: quare & coram spectandi quæ
de eius sanctimoniâ fama vulgasset, diu in vo-
tis habuerat. Sanctum adolescentem vir san-
ctissimus magnâ animi, ac vultus hilaritate ex-
cepit. Vbi verò de diuinis rebus inter eos col-
loqui cæptum est, tantus utrinque amor exar-
sit, ut institutum sermonem abrumpere vix lon-
ga

ga

Matna Ca
zoli atque
Aloyfij ex
congreffu
lætitia.

ga temporis dispendia perſuaſerint. Angelum humanâ indutum ſpecie, quæ tamen Angelicam quamproximè referret, videre ſibi Carolus videbatur, plurimumque gaudebat præmaturus virtutis fructus, minimeque in tenerâ arbuſculâ expectatos inſpicere. Contra verò Adoleſcens Chriſti ſimulacrum in egregio Antiftite munere ac moribus expreſſum agnoſcens, ex eius ore tanquam ex eiufdem Chriſti oraculo pendebat: Multa hinc ad animi ſalutem pertinentia ſcitari: intima aperire præcordia: rogare, ut monita daret, quibus lubricum adoleſcentiæ callem ſtabili veſtigio decurreret: ac denique tam ſalubre colloquium, quibuſcunque rebus quamdiutiſſimè poſſet, extrahere. Hic cum S. Antiftes ex Aloyfij verbis cognoviſſet, illum cæleſti conuiuio ad eam uſque diem accubiſſe nunquam; ſeriò monuit ut Eucharifticum panem non ſumeret modò quamprimùm, ſed frequens in poſterum eſtaret: ſimulque modum, quo cum magno animi emolumento ſacroſanta myſteria celebranda forent, edocuit. Hortatus præterea eſt, ut Catechiſmum Romanum Tridentinæ Synodi authoritate nuper editum crebrò verſaret: Inde enim fieri, ut puerorum lingua ex latino pariter ac divino eloquio unâ operâ quid quemadmodum loqui debeat

Monita Ca
zoli Aloy-
ſio data:
frequẽs Eu-
chariftiæ
ſumptio,
& Catechi-
ſmi le-
ctio.

beat utiliter instruatur. Quæ omnia eum Aloysius vehementer probasset, atque in animum sedulo condidisset, factâ abeundi potestate, discessit.

Exinde nihil ei magis curæ fuit, quàm ut sese ad cæleste pabulum pro dignitate (quantum humanę liceat inbecillitati) compararet. Quamobrem, ne quid in animo suo tanto hospiti, quem suscipere parabat, offensionis esset; cæpit vitæ superioris noxas quantumuis leves diligentissimè perscrutari. Mox ad sacræ Confessionis tribunal accedens universas ordine exposuit, lacrymisque ubertim profusis expiavit. Toto eo tempore quod præstitutū divino epulo diem præcessit, aliud nihil mente agitabat, præter unius Eucharisticæ dapis iucundissimam recordationem: ea erat sermonis, ea meditationis, ea denique lectionis assidua materia. Moræ omnis videbatur impatiens: illam tamen solabatur, spe divino hospiti per longiorem apparatus magis gratificandi. Quare per eodem dies tam frequenter orabat, ut ubicumque eum sanctæ cupiditatis ardor inuaderet, ibi ad preces & vota, nullâ habitâ adstantium ratione, flexo poplite sese demitteret: proinde loco domesticæ dictabant, Aloysium obuios quoque parietes, ac lapides in genua provolu-

tum

Comparat se diligentissime ad Eucharistiam primū sumendam.

tum adorare. Qualis verò fuerit gestientis animi sensus cum primùm cælestes epulas gustare licuit, tamen si historia tantorum arcanorum minimè conscia omittit; inde coniectandi facultas datur, quod cum fames vilissimi cuiusque cibi condimentum sit periucundum, non nisi vehementissimâ iucunditate perfusum credere par est, qui tantâ aviditatæ cælesti huic cibo *omne ceteroquæ delectamentum in se habenti*, antea inhiaverat. Id unum historici narrant ex familiarium testimonio compertum: quod cum sacrâ Eucharistiâ esset refectus, paululùm ab arâ turbâque confertiore secedens, attentissimo animo, vultuque ad pietatem, ac modestiam mirificè composito, nixus genibus, lacrymisque sponse fluentibus, diutissimè orabat: idque nõ sine magnâ ceterorum admiratione vehementique ad virtutem incitamento. Ex eo verò tempore Augustissimum Christi Corpus tantâ veneratione, atque amore prosequutus est, ut quotidie, dum sacerdos sacris operaretur, peractâ panis ac vini consecratione, continuo vim lacrymarum profunderet, sic ut pavimentum ipsum largè irrigaret: quam consuetudinem in omni deinde vitâ retinuit.

Quotidie
lacrymas
fundit per
actâ panis
& vini consecratione

Porro Catechismum Romanum de sancti Præulis consilio vertare intuat, aliosque ad eiusdem

eiufdem lectionem, quam ſibi non vulgari adiumento fuiſſe compererat, impellere: nec unquam libros turpes, aut fabulis refertos (ubi noſtri æui ſcriptores locatâ Diabolo ad perdendâ miſeram iuventutem operâ, fictis libidinibus, quaſi propoſitâ imagine ad veras turpiſſimi lenones alliciunt) præ manibus habuit, aut aspectu dignatus eſt. Sed ultra prædictum Catechiſmum præclaris ſanctorum monumentis a Surio, & Lippomano relictis ſummoperè oblectabatur. E profanis verò ſcriptoribus Seneca præ cæteris, Plutarchus, ac Val. Maximus, qui ethica fingendis moribus pertractant, in delicijs erant: ex iſſque dicta quædam ſivè exempla memoratu digna excerpens in commentarios referebat, uti deinde cum alios ad virtutis ſtudium hortaretur, opportunè promeret. Crebrò enim de rebus divinis vel ad ſingulos ſeorſum, vel ad privatam complurium concionem verba faciebat: ubi ea erat ſententiarum copia pariter ac delectus, iſque dicendi ardor, ut virilem eloquentiam, non cum eo in ſtudijs adultam, utpote ætate longè maturiorem, ſed è Cælo inditam vulgò arbitrarentur.

Libros turpes exhortuit.

Adhuc puer concionatur.

*Profectus in Montemferratum Religioso
instituto animum adijcit .*

Cceperat Ferdinandus Aloysij
Parens , qui Casale Montisfer-
rati adhuc administrabat , A-
loysium ex recenti morbo non
mediocriter recreatū: sed usque
adeo voluntariā cibi abstinē-
tiā fractum , ac debilem , ut stomacho resolu-
to cibos fastidiret omnes , nec nisi cum nausēā
captos vel ex ore statim egereret , vel planē
crudos deijceret . Quare spe animo oblatā , fu-
turum , ut , si eius ipse valetudinis curam susci-
peret , puer facilē conualesceret , eum ad se
unā cum Matre , ac Rodulpho evocat . Qua-
mobrem Aloysius Casale profectus , hæsit in eo
oppido ferē anni dimidium , ubi religiosos vi-
ros pietatis officijque plenos ex animi sui sen-
tentiā nactus , longē aliā vitæ rationem te-
nuit , ac paterna vota exposcerent . Statim enim
in eorum sese amicitiam insinuans , ijs dunta-
xat , cæterā amicorum turbā posthabitā , fa-
miliariter utebatur : ut quos rebus æternis ad-
dictos ,

dictos, fluxarum eximios contemptores experimento didicerat. Ii autem erant ex Capuccinorum, ut vocant, ac Barnabitarum familijs, ex quorum consuetudine, cum a terrenarum rerum studio iam penitus abhorreret, magnos in divino amore (qui decedenti terreno succedit semper, utpotè illius exactor, sui que vindex imperij) progressus fecit. Tantà verò mentis suavitate compleri solitus erat, cum inter Patres versanti de supernis, æternisque bonis agere contingeret, ut ab ijs non nisi ægrè divelli pateretur. Satis autem mirari se posse negabat, perpetuam illam, quam in plerisque ex Patribus deprehenderat, animi sivè in prosperis, sivè in aduersis æquitatem: summamque rerum humanarum despicientiam, quâ fieret, ut uno eodemque vultu utramque fortunam, ut nihil dare, nihil adimere validam, exciperent: mirum præterea totâ domo, plenâ cæteroqui habitatore, silentium: designata etiam cuique operi tempora, datoque signo festinatum ad quæ quisque vocaretur, obsequium, atque alia id genus permulta, quæ alibi nusquam cernere meminerat. Ea verò dum secum ipse domi per otium reputat, prima illum, eademque minime levis cupido inuasit, eiusmodi persequendi vitæ institutum: ibi solum ratus (quam

frustra

Cum Capuccini s, ac Barnabitis libèter versabatur.

Religiosè aliquod institutum amplecti.

frustra mortales in cæno vitiorum quæritant) habitare felicitatem; ubi dignum cælesti genere hospitium inueniat: nimirum inter eos, qui cælitibus haud absimilem vitam ducant. Non dum tamen certa animo sententia infederat, quam præ cæteris inter religiosas familias sibi diligendam statueret. Sed ut in re tanti momenti supernum sibi pararet lumen; crebrò supplex Divinam Clementiam obtestabatur, uti viam quâ ad se aspirare vellet, vitæque genus, quod præ omnibus eligendum sibi esset, ostenderet: & ut oranti linguæ vim atque efficacitatem adiungeret, sæpius in eam rem divinâ Eucharistiæ dape refecit. Intereâ, quò foret ad iter a Deo monstrandum expeditior, omne studium ac diligentiam eò contulit, ut sese a rebus humanis abstraheret, totumque in religiosi hominis formam componeret. Hinc verò diutius domi, atque adeo in conclavi latitare, repudiare delicias omnes, se ipse assiduo labore frangere, dura omnia, quæque magis sensus pulsarent, libentiùs perpeti. Hyems erat eâ tempestate, ut in insubriâ assolet, aspera in primis, manusque illi præ ingenti frigore tumidæ ac fatiscentes disruptâ cute undique sanie diffuebant; nunquam tamen eò adduci potuit, ut remedia ulla sibi adhiberi pateretur:

sed

Aspera sui
tractatio,
atque exi-
mia frigo-
ris tollerã-
tia,

sed perhumaniter, si qua offerrentur, admittit, illicò occulebat, alijs in posterum profutura. Nec unquam sustinuit, ut in cubiculo frigoris depulsor ignis insenderetur, vel aliunde, quo ipse, vel lectulus incalesceret, a familiaribus deferretur. Quia etiam nunquam ad focum, vel nivoso ac prægelido tempore accedere solitus fuit: sed, si id domesticorum, seu amicorum societas commoneret, camini latera contra ignem munimento erant. Celebritatem vitabat omnem, præsertim si comædia, vel cæna esset adeunda: quo tempore ne parentum quidem inuitamenta audiebat: sed ceteris confluentibus, sæpè solus ex omnibus domi supererat, eò magis contentus, quò maiorem divinarum rerum meditationibus quietem atque otium impertire liceret. Quandoque etiam virum ad se aliquem graviolem, magisque eruditum accersere, quocum de rebus ad pietatem vel literas pertinentibus colloqueretur, voluptas illi erat omni celebritati anteferenda.

Interea Ferdinandus Mediolanum contendere iubetur, ut ibi pro suscepto munere, dum equitatus totius Provinciæ, de more recensetur, unà cum alijs ordinum Præfectis, intersit. Res futura erat ad aspectum iucundissima: quare ad eam visendam undique magna hominum

A spectaculis oculis avertit.

D mul-

multitudo confluxerat. Ferdinandus Aloysium ire sibi comitem voluit: nec tergiversari fas erat, cum ad id Patris imperium, cui tanta solitudo minimè probabatur, acriter urgeret. Paruit Aloysius, perrexit, interfuit: sed locum sibi delegit, unde minùs commodus esset prospectus: nec unquam exorari permisit, quamquam id precibus omnibus tentarunt complures, ut prima theatri subsellia occuparet. Imò (quod magis admirationem parit) toto tempore quod pompa illa spectatu dignissima obtinuit, semper oculos, menti alia spectanti obsecundantes, vel clausos, vel aliò conuersos habuit.

CAPVT VIII.

*Summa Vitæ austeritas, ac mirificum
precandi studium.*

Eraçtâ Montisferrati admini-
stratione, cum ex oppido Ca-
sali Ferdinandus decessisset, se-
se unâ cum familiâ totâ Casti-
lionem recepit: ubi Aloysius,
quò magis per ætatem sui cor-
poris, veluti hostis domestici, robur augeri in-
telligeret, eò ardentius ad eius impetus com-
primendos, animo erigebatur. Et primò qui-
dem, ut ad contumaciam vires minueret, eam
cibi frugalitatem, quam Mantuæ inchoatam,
ut antea memoravimus, etiamnum prosequen-
batur, multiplici, duroque ieiunio cumulavit.
Tria in unaquâque hebdomadâ sibi ieiunia in-
dixerat. Primum quartâ hebdomadæ luce, vel
solo pane & aquâ victitans, vel iuxta commu-
nem Ecclesiæ ritum seruabat. Alterum die
sextâ, ut mortis Christi memoriam aliquo cru-
ciatu vividius excitaret, non modò omni pro-
fus opsonio vacuum tolerabat, verùm etiam
manè tria tâtummodo panis segmenta in aquâ

Rigida iei-
iunia.

mersa gustabat, vesperi unico ad ignem modice tosto, atque in aquam pariter intincto contentus. Sabbato tertium iungebat Deiparæ Virginis honoribus dicatum. Ad hæc alia quoque ieiunia seruabat, quæ vel Ecclesia statis temporibus quotannis exigeret, vel privata religio suaderet. Accedit etiam, quod tam modico cibo quotidie sese reficiebat, ut famem potius sustentare, ac veluti tortorem alere videretur, quàm depellere. Quare domesticorum nonnulli tam astricti victus cõsuetudinẽ demirati, statuerunt appendere quidquid epularum uni ipsi apponeretur in mensâ, ut ex residuo pariter appenso quantum degustasset, fieret palàm: quod cum compluries peregissent, deprehensum est (adque iureiurando ab iisdem firmatum) id quod ille unico prandio, vel cenâ sumeret, ne integram quidem unciam æquasse. Quâ severitate utique diutiùs vitam exigere nequisset, si Deus qui cæterorum vitam vulgaribus fovet edulij, Aloysium cælestibus delicijs, seque ipso, qui vita est, ab omni eduliorum recremento purgata, minimè nutriisset.

Observatum præterea non semel a domesticis fuit, avidiùs in eos cibos eum ferri solitum, qui omnium contemptissimi essent, itaut vilitas pretium faceret frugalitatem æstimanti, &

in-

Quod una
mensa sumit
ad integram
unciam non
pertingit.

insuauitas acerba appetenti irritamentum. Vltimis tamen annis, quibus sese in paternâ domo continuit, eò severitatis processerat, ut singulis diebus nonnisi exacto ad trutinam cibo vesceretur, quò id tantummodo caperet, unde corpus nutriri posset, non insolescere.

Tam severam in victu continentiam alij spòte suscepti corporis cruciatus comitabantur. Singulis hebdomadis, cum minimum, trinâ in sese verberatione animaduertebat: mox cæpit semel quotidie: ac deinde intra diei noctisque spatium flagello ter repetito sese, usquedum cruentaret, acerrimè pulsabat. Principio quidem, quia parata in huiusmodi usus flagella necdum aderant, loris, quibus canes vinciri solent, aut quolibet fune, qui fortè quæritanti occurrerat, utebatur: eaque a famulis, dum lectum sternerent, sub cervicali abdita deprehensa sunt: nec desunt, qui dicant, eum ad hanc rem etiam ferreas catenas adhibuisse. Illud certis authoribus accepimus, sæpè eius industria parentibus exhibita fuisse cruore flagris expresso largè perfusa: quamobrè Pater in Aloysium frequenter inuehi solitus, uxore aliquando tristi voce compellans; Verendum, inquit, haud mediocriter est, ne puer hic tandem proprijs sibi manibus mortem consciscat. Sæpè

In deterioribus cibos avidius fertur: eosque ad trutinam exigit.

Aspera & frequens sui corporis verberatio.

Afferum
fragmētis
lectū aspe-
rat, & cal-
caria pro
Cilicijs a-
dhibet.

Affidui-
tas in o-
rando.

etiam afferum fragmentis sub lintea iniectis lectulum asperabat, ut ne dormire quidem ad naturæ desiderium impunè liceret. Interdium verò, quia cilicio rigidâque aculeis catenulâ carebat, calcaria ferreis, acutisque radijs instructa nudo admota lateri ingenti cum dolore gestabat.

Cum eiusmodi corporis cruciatibus iungebat Aloysius summam in orandi studio assiduitatē. Etenim ex ijs, qui ad eius cubiculi limen excubabant, non defuere, qui iureiurando negaverint, se eius conclave unquam ingressos, quin ipsum orantem inuenerint, diuque sibi expectandum fuerit, usque dum modum precibus faceret: licet re verâ nullus earum modus, sed sola unius in alterum orandi genus mutatio esset. Mos ei fuit, simul ac illucesceret, strato relicto primam lucis horam meditandis rebus cælestibus insumere, eamque amoris potius mēsurâ, quàm clepsydræ definire. Mox consuetis psalmis ceterisque precibus recitandis operam dabat: quibus absolutis augustissimo Divini Agni sacrificio religiosè aderat, & crebrò etiam facienti libentissimè ministrabat. Interdum religiosi agminibus in odæo psallentibus sese interferens, unâ cum illis magnâ animi sui voluptate psalmos canebat. Quidquid deinde dici supererat, sacris codicibus evoluendis, eorumque

que sententijs mente sedulò pertractandis vacabat. Vbi verò nox instaret, antequam somno cederet, binas horas precibus largiri solitus erat: quo tempore præstolantes pro foribus famuli per ianuæ rimas sæpè dispiciebant, quid sanctum Adolescentem, ne cubitum discederet, tamdiu moraretur: cumque illum ad orandum intentum deprehenderent; exemplum sequuti etiam ipsi, genibus positis, priusquã sese quieti darent, Numen propitiare studebant. Tanto autem animi ardore suas preces prosequebatur, ut perpetuis lacrymarum rivis solum irrigaret, atque ita penitus imbueret, ut eo recedente diu madidum perseveraret: quemadmodum ex Prospero Malavoltâ viro nostræ societatis accepimus, quem Ferdinandus parens, loco indicato ubi Aloysius sese abiciebat in preces, se eum locum sæpius lacrymis perfusum vidisse, docuit.

Nec satis habuit dies integros usque ad multam noctem precando extrahere; verùm etiã nocte intempestâ clam reliquis sopore oppressis, solâ amictus subuculâ lectulo surgebat, nudaque genua nudo pavimento allidens, nec ulli fulcramento acclivis magnam noctis partem insomnè cum Deo colloquendo ducebat: a quâ consuetudine ne brumali quidem tempore, cum om-

Binas horas ante somnum precibus tribuit.

Lacrymis abundè solum irrigat.

Noctè intempestâ ac frigidissima ad orandum surgit.

nia nivibus, ut in Galliâ Cisalpinâ, geluque
 horrent, temperare placuit. Verùm usque
 eò frigoris horrore id temporis concitabatur,
 ut ingens cunctorum membrorum tremor om-
 nem cælestium rerum commentationem discu-
 teret: quod cum ille vitiosæ mentis infirmitati
 tribueret; tamdiu eam in proposito coercere
 institit, utque ne aliò raperetur, inhibuit: do-
 nec mens abiectâ omni corporis curâ, nullum
 ex eius labore sensum perciperet, totaque in
 rerum divinarum cogitatione esset intenta.
 Quia tamen capite halitum omnem vitalem
 sibi vindicante, reliqua membra destituta lan-
 guebant, sic ut genibus haud ultra posset insi-
 stere, paulatim in terram prolapsus, perinde
 ac si corporis cura ad se minimè pertineret, in
 rigidâ humo seminudus cubans, institutam me-
 ditationem prosequabatur. Eò autem membro-
 rum languor, ac torpor aliquando progredie-
 batur, ut ita cubanti ne ad salivam quidem ex
 ore egerendam vires suppeditarent, prout ipso-
 met authore iam inter nostros cooptato didici-
 mus. Ita scilicet sanctus adolescens, omni cu-
 râ a corpore ad mentem traductâ, totus erat in
 animi cultu, eiusque magnitudinem vel ipsâ
 corporis ruinâ ac macerie fabricabatur.

C.A.

Corpore
 seminudo,
 atq. humi-
 strato me-
 ditatione
 prosequi-
 tur.

CAPVT IX.

Quos effectus tam assidua cum Deo familiaritas pepererit.

X tantâ inter meditandum cōtentione gravem Aloysius capitis dolorem hausit, qui dein de ætatis residuum mirificè exagitavit: Ei tamen non modo remedium aut levamen adhibuit nullum, verùm fovit irritavitque pro viribus, ut qui eò gratior accideret, quò acrioribus stimulis spineam Christi coronam propiùs referret. Et quia ei/modi dolor plerumque a gerendis rebus impedimento non erat, semper verò æterna bona promerendi seges, ac materia; propterea nihil esse arbitratur, cur a se amoliri contenderet. Quare & hoc in lucro deputabat, & inter fructus piæ commentationis recenserebat, Christi spinas læpius meditatas capiti tandem hæsisse. Contigit tamen aliquãdo, ut, cum eo dolore vehementiùs afflictaretur, solito citiùs cubitum ire debuerit: At, ubi mentem subjicit, septem davidicos psalmos nec dum ab se illo die recitados, puerum qui cubi-

Ex nimia in orando attētionē perpetuū capitis dolorem hausit.

Sūma cura, ne preces vel æger omittet.

cubiculo aderat, accersitum candelam afferre;
 eâque haud procul a lecto statatâ abscedere
 iussit: tum recitatis de more psalmis, restin-
 guendi luminis memoriam somnus præripuit.
 Cum verò eatenus candela exarsisset, quâ le-
 ctulo adhærebat, lectulum ipsum flamma cor-
 ripuit: cumque paulatim latius ignis manasset,
 brevi culcitam stramineam unâ cum alijs tribus
 laneis, ac veste stragulâ adussit, nullâ tamen
 (quod mirum est) flammâ interim excitatâ;
 quo tempore ardoris vi percitus Aloysius evigi-
 lavit, miratusque inusitatum calorem, capitis
 etiam dolorem auctum animaduertens, initio
 persuasum habuit, id a novâ febris accessione
 proficisci: verùm cum cætera tactu explorata
 feruere sentiret; unde tanta vis caloris existe-
 ret, assequi haudquaquam poterat. Tentat ni-
 hilominus iterum somnum capere: sed cum
 æstus increbresceret, ac fumus ita iam omnia
 compleisset, ut spiritu penè intercluso animam
 ducere vix posset; celeri saltu se lecto prori-
 piens reseratis foribus famulum exclamat. Vix
 autem è cubili desilierat, cum ignis, qui ha-
 ctenus eius quodammodo reverentiâ sese conti-
 nuasse videbatur, flammâ in altum explicatâ,
 lecti residuum perquam celerrimè inuasit. Ne
 verò domus omnis eo incendio conflagraret,
 accer-

accersitæ arcis custodiæ totum lectum audacter
 comprehensum in subiectam fossam e proximâ Mutæ se-
 perum de
 Aloysio
 cura
 fenestrâ præcipitem dedere. Ea res portenti
 similis, & supra naturæ ordinem visa, euesti-
 gio vulgi sermonibus dissipari cæpta est, cun-
 ctique, causâ incendij acceptâ, tantam Divini
 cultus in Aloysio curam, pari Numinis erga
 Aloysium curâ rependi arbitrati sunt. Rem-
 deinde totam aliquo post tempore Eleonora
 Austriaca Mantuæ Dux, cuius aures ea fama
 peruaserat, ab ipsomet Aloysio coram doceri
 voluit: ægrè licèt is morè gesserit, ut qui su-
 spicaretur, simul cum incendio eius occasio-
 nem euulgatam, quam uni Deo compertam,
 exoptabat.

Porrò tam singularem erga se Divini Numi-
 nis benevolentiam expertus, ita spes omnes in
 unius Dei Providentiâ sitas habebat, ut quid-
 quid unquam eveniret æquo animo tanquam
 ex amantissimi Parentis manibus exciperet. Ni-
 hil propterea rei unquam aggrediebatur, quod
 preces non anteverterent, unum illud perpetuò
 rogans, quidquid optimum foret, id uti con-
 tingeret: siquidem probè intelligens nobis quò
 quæque res sit euasura, esse penitus incomper-
 tum; Divinæ voluntati (cuius unius sit futu-
 ra præsentibus decernendis consulere) sua om-
 nia

Nihil ag-
 greditur,
 quod pre-
 ces nò an-
 tevertant.

Nihil a
Deo petit,
quod non
imperret.

nia committere, eiusque Vigilantiæ propè in-
dormire statuit. Nec eiusmodi spem Divina-
Beneficentia unquam abire irritam tulit: quan-
doquidem de se ipse fassus est aliquando (quod
quidem perrarò auditum) nunquam pro re quâ-
piam sese Numen orasse, quin tandem votis fa-
tigatum exoraverit: nullumque ei negotium,
quantumvis perplexum, atque impeditum præ-
cibus commendasse, quod non ex sententiâ præ-
ter omnium expectationem confecerit.

Quæ sum-
ma homi-
nibus sūt
deridet ac
stomacha-
tur.

Præterea ex tam familiari cum Deo ac Su-
peris consuetudine incredibilem quandam ani-
mi inferiora hæc despicientis sublimitatem cõ-
paraverat. Quare cum Principum virorum,
ædes ingressus instrumentum omne ac supelle-
ctilem gloriæ, atque ostentationi compositam,
mensas insuper aureis argenteisque vasis, atque
omni eduliorum genere onustas cerneret; non
sine aliquo stomacho subridens mirabatur, eò
redactam esse hominum gloriam, ut qui ad
æternas coronas hæreditario iure vocarentur,
de veste sericâ ex vermiculorum fibris conte-
xtâ, vel de luto in auream argenteamue mas-
sam obdurato forent solliciti. Miseram simul
abiectamque rebatur homuncionum conditio-
nem, quibus vermiculus gloriæ evomat, ca-
davera passum exhibeant, apiculæ cupedias ac
deli-

delicias ex aluo promant . Sæpius Matrem, cui
intima sui pectoris nudare arcana consueverat,
seriò rogavit , quam ob rem omnes homines
religiosæ vitæ instituta minimè sectarentur ?
Eius rei admiratione sese plane defigi , aiebat,
cum certum exploratumque esset , non futuræ
modo vitæ plurima inde emolumenta existere ,
sed etiam præsentis non modica . Contra verò
profanæ vitæ commoda , & exigua esse , & in-
certa , & fluxa, & spinis undique obsita, & vi-
tæ ipsi cui sustentandæ parantur , sæpè sæpius
exitialia . Ad quæ Mater , tametsi quò specta-
rent haud inscía , verbum subiecit nullum . Ex-
tat apud Virgilium Cæparium accuratum vitæ
eius scriptorem præclarum quoddam testimo-
nium ex publicis tabulis depromptum Claudij
Fini Mutinensis e Dominicanâ familiâ celebris
eâ ætate in Galliâ Citeriore Oratoris ac Theo-
logi : ubi præter cætera SS. Adolescentis deco-
ra , quæ iuratus confirmat, illud in rem nostrâ
refert , nunquam se in eius colloquium venis-
se (venerat autem sæpius) quin eius sanctimo-
niâ , mirâ orationis suavitate conditâ , ad san-
ctioris vitæ propositum vehementer illectus di-
scesserit . Plurimus autem , dum loqueretur ,
in eo erat , ut rerum humanarum dignitatem,
& gloriam elevaret, illorumque qui eâ contem-
ptâ

Claudij Fi-
ni Domi-
nicani te-
stimoniũ.

ptâ ad religiosa castra secesserint, felicitatem summis laudibus tolleret. Non est, inquit aliquando, cur generis claritas nos insolentiùs efferat, & leuissimam potentiam tam impotenter feramus: siquidem illud inter pauperis ac principis viri cineres interest, quòd hi deteriorùs præ illis oleant, ut qui corporis sagine plures creent, nutriantque vermes, præterea nihil. Si quando aliquem religiosæ militiæ recens adscriptum accepisset; continuò hilarescere, atque adeo inuisitatâ quâdam lætitiâ gessere videbatur: cumque in eâ re tractandâ libentiùs immoraretur, illud interdum subiiciebat: Bone Deus! Quantâ voluptate perfundi eos oportet, qui cælestibus gaudijs reipsâ fruuntur: cum nos de ijs loquentes sola imago obscurissimæ fidei umbris descripta tantâ voluptate perfundat? Illud etiam laudatus author adiungit, se unâ cum illo quandoque in ædem sacram venisse, ubi sanctus adolescens statim in genua, subsidens summâ corporis demissione, ea demittentis sese animi indicia exhibebat, ut cæteris ætate grandioribus exemplo esset ac pudori: mox intentis in obiectam imaginem oculis, vel in lamenta erumperet, vel silentio orans usque eò mente raperetur, ut a se ipse discedes nec confabulantes audiret, nec interpellantibus,

Discrimen
inter pau-
peris, &
principis
cineres.

CAPVT IX. 63

bus , nisi aliquo temporis spatio interiecto,
responfa daret . Tam ingenti præterea,
in Deiparam Virginem amore tene-
batur, ut cum de eâ sermo inci-
deret , ineffabili iucundi-
tate animus reple-
retur .

Mentis ra-
ptus inter
orandum.

Amor in
Deiparam

CA-

Eius Vita in Aula Regis Hispaniarum acta .

Nno a Virginis Partu 1581.
Cum Mariæ Auftriacæ Caroli
V Cæsaris filia & Maximilia-
ni II Coniugi iter e Bohemiâ
in Hispaniam esset , aliquot ex
Italiæ Dynastis Hispaniarum

Regi seu clientibus seu vectigalibus in eius sese
comitatum honoris gratiâ dedere . Quo in nu-
mero fuit etiam Ferdinandus Gonzaga Aloysij
parens , qui secum coniugem Martham unâ cū
tribus liberis in Hispaniam duxit , Aloysio vi-
delicet , Rodulpho , atque Isabellâ , quorum
postrema in regio gynæceo paucis post annis
cessit e vitâ . Quidquid illud fuit itineris , re-
rum cælestium contemplatione suspensus , ce-
terisque eiusmodi curis suo more occupatus cō-
fecit Aloysius . Postquam autem mari sese cō-
miserant , rumor quidam statim increbuit , pe-
riculum instare, ne in Turcarum manus ea ma-
ria prædando obeuntium, venirent : quo audi-
to ; Vtinam , inquit , eâ sorte potiri liceat, ut
Mar-

A piratarū
periculo
in spem
martyrij
erigitur.

Martirij palmâ donemur. Cum semel navigio egressus litus obambulare, fortè inter glaream lapillum despexit, quinis notis ita distinctum, ut Christi vulnerum speciem viderentur exprimere: quem avidè prehensum Matri exhibuit, casuque ad consilium flexo, vide, inquit, Mater quid mihi Numen ostendat, portendatque: nunquid paterno adhuc imperio Christi vulneribus divinitus oblati fraudabor? Hunc verò lapidem non modò ut veteris monumentum amoris, sed ut futuri prænuntium, ac pignus sedulò in posterum custodivit.

Vbi in Regiam Urbem deventum, Ferdinandus impositas olim regij cubicularij partes peregit. Aloysius verò honorarius ephēbus exijs, quos Meninos vocant, unà cum Rodulpho fratre cooptatus, Iacobo Principi Philippi II filio natu maiori, ac Regni, nisi mors occupasset, heredi, ministerium exhibuit. Bientium, eoque amplius in Hispaniâ commoratus Philosophiæ, cum ab aulicis curis vacuus esset, operam navavit, eodemque tempore Diman regium mathematicum spherica, ac geometrica exponentem audivit. Quos autem in Philosophiâ progressus habuerit, argumento esse possit, quod cum fortè iter habenti Complutum divertere contigisset, ubi per id tempus Gabriel

Lapillum offendit Christi vulneribus insignitum.

Ephēbus inter Meninos cooptatur.

Philosophiz ac mathesi operâ dat.

E

briel

briel Vasquez (cuius postmodum Romæ in disciplinâ Theologicâ auditor fuit) Theologiam explicabat, eoque die publicæ disputationi præerat : ad eas & ipse inuitatus, rogatusque ex tempore, ut aliquid argumenti præferret, tametsi quartumdecimum ætatis annum vix dum excefferat, tantâ acrimoniâ ac robore ostendere institit, Sacrosanctum Triados Mysteriû solis naturæ viribus agnosci posse, ut non vulgarem ingenij laudem, omniumque plausum, facillè promeruerit. Verùm quia partim litterariæ occupationes, partim aulica ministeria tempus ferè omne studijs salutaribus eripuerat; nec iam orando, sacrisque Exomologeseos atque Eucharistiæ mysterijs celebrandis otium suppeditabat; flagrans illa rerum æternarum cupiditas, atque igneus in Deum, ac Superos ardor, quasi subducto pabulo, sensim elanguit. Quod cum haud obscuro Numinis admonitu sensisset Aloysius, sopore quasi discusso evigilans, statuit apud se contemptis hominum rumusculis, passerulorum terriculamentis, in mediâ Aulâ, Regiâque omnibus cæteroque vitiorum illecebris affluente, vitam traducere quàm posset integerrimam. Eâ de causâ Ferdinandum Paternum siculum ex nostrâ Societate id temporis ibi agitantem conscientia suæ

ar-

Publicè
de rebus
Theologi-
cis disputa-
tur.

Aula & li-
te re salu-
taria stu-
dia remi-
serant.

Languore
discusso
pristinum
calorem
resumit.

arbitrum , animique moderatorem delegit :
 apud quem piâ confessione statis temporibus
 mentis maculas eluere solebat , mox Euchari-
 sticâ dape sese reficere . Quanto verò animi
 candore vitam hanc aulicam , viamque cæce
 roqui lutulentam decurrerit , testimonio sunt
 eiusdem Ferdinandi Paterni omnium eius arca-
 norum penitus conscij , litteræ , quas Virgilius
 Caparius ad verbum recitat : ubi præter alia ,
 illud singulare commemorat , tantâ cum inno-
 centiâ , atque integritate vitam egisse , ut non
 modò lætiferâ animum labe nullâ eo tempore
 infecerit ; verùm etiam non rarò culpâ omni
 vel maximè levi , cui expiandæ opus esset Sa-
 cerdotali absolutione vacaverit . Neque verò
 id in naturæ tarditatem , aut ingenij hebetudi-
 nem conferre licet , cum eâ mentis perspicaci-
 tate ac solertiâ iam tum vigeret , ut suâ ipsius
 ætate longè maior , ac senior omnium iudicio
 videretur .

Quanta in-
 nocentia
 aulam co-
 luerit.

Foro ac publico , quoad licuit , semper ca-
 ruit : verùm quia in aulâ versanti satis exigua
 secedendi potestas erat , oculos perpetuò ita ad
 modestiam compositos habuit , ut a solo nun-
 quam refugeret , atque eatenus diductos teneret ,
 quatenus gressuum regimini sat esset . Quâ in-
 te illud sanè mirum ac nouum , quod Societa-

Plures annos quotidie salutat, nunquam inuenitur Mariam Austriacam.

tis nostræ in Neapolitanâ Provinciâ Præses ex Aloysij confessione acceptum publicis litteris consignavit : cum videlicet toto tempore, quo ex Italiâ in Hispaniam Mariam Austriacam, est profequutus, ac deinde cum eâ in Hispaniâ est commoratus, quando nimirum nullus ferè dies abibat, quin eam salutatum cum Iacobo Principe adiret; eius tamen vultum nunquam spectasse: tametsi tunc cum Hispaniam peteret ei visendæ omnis ferè Germania, Italia, atque Hispania ipsa in occursum prodierit: usque adeo supra omnem hominum multitudinem, evexerat sese, & communes cupiditates exuerat, Idem non semel cum inter nostros moraretur, negavit se Castilionis vias, oppidi ceteroqui nō magni, ubi natus educatusque fuerat, per se inuenire potuisse: semperque dum domo egrederetur duce viam monstare utebatur, quæ mens aliâ omni cogitatione vacua, uni Deo etiam inter ambulandum vacaret.

Castilionis vias natus grandis ignorat.

Tritas vestes sartas que in aula gestare gaudet.

Hoc ipso tempore, quo reliqui pro Aulæ more politioem in vestitu elegantiam studiofius sectari solent, quò nimirum subditæ nobilitatis ostentatione Dominis adulentur; Aloysius obsoleto, attritoque amictu prodire atque etiam, assutis ad genua panni frustulis, sarta gestare tibialia (quod in Aulæ splendore humil-

millimo cuique pudori esset) mirum in modum gaudebat. Iam vestimenta nova sponte suâ gestabat nunquam: iussus verò a Parentibus sumere; quò obedientiam cum Paupertate componeret; ubi semel aut iterum usurpasset, deponere, suosque sese revocabat ad pannos. Torques aureos, aliaque id generis ornamenta, quæ usus illius Regiæ inuexerat, constanter repudiavit: quid verò alij de se sentirent, iactarentue, modò Dei oculis probaretur, haud magnoperè laborabat. Id tamen non exigua aliquando fuit Aloysij cum Patre discordiarum seges, ut qui filij modestiam in familiæ dedecus traheret: contra verò Aloysius non generis claritatem, sed obscuritatem potius fumo induci existimans, quidquid corrupta hominum iudicia magni penderent, tanquam humile, ac nullius pretij despiciabatur, propriæque paruitatis confessionem rebatur, ea magna putare, quæ rerum omnium Opificis æstimatione pro nihilo haberentur. Interea verò famulis, corporisque stipatoribus eiusmodi ornamenta minime denegabat, sed pro suo cuique arbitrato usurpandi liberam faciebat potestatem. Verùm quia hominum existimatio, non secus ac lumentorum, haud pendet ex faleris; ea cultus negligentia æquis rerum æstimatoribus animi

Omnia cultus ornamenta repudiat.

Famulis tamè permittit.

Sola præ-
sentia ce-
teros cõ-
ponit.

Carne, ut
ceteri, nõ
constat
dicitur.

Sûma eu-
ra mentis
in orando
evagatio-
nes cavet.

aliora petentis argumentum erat: quare apud
Aulæ Proceres tantâ gravitatis, & probitatis
opinionem pollebat; ut, siquando improvisus
adesset, sive etiam dumtaxat eminus appare-
ret, illicò liberiores sermones missos facerent,
seque ad modestiam, & gravitatem recipe-
rent: & quia quolibet verbo, quod impudici-
tiam, & ut vulgo dicunt, carnem, vel leviter
oleret, supra modum offendebatur; in prover-
bium abierat, *Aloysium Gonzagam carne cetero-
rum more nequaquam constare.*

Contigit hoc tempore, ut in eius manus li-
bellus quidam veniret, quem Ludovicus Gra-
natenſis ex perillustri Dominicanorum familiâ,
de modo cælestia meditandi, sanè doctum ac
pium dudum ediderat. Eum cum percurreret,
simul inculcari vidit sedulam in orando men-
tis attentionem, in animum induxit, singulis
diebus horam integram nullâ mentis evagatio-
ne turbatam piæ mediationi impendere. Ita-
que flexis genibus, nulloque fuitus adminiculo
ad orandum compositus sic meditationem suâ
moderabatur, ut si elapsâ semihorâ, verbi cau-
sâ, vel tribus horæ quadrantibus mens aliò avo-
laret; continuò perinde, ac si nihil temporis
effluxisset, iterum meditandi initium poneret:
idque toties iteraret, quoties animus a propo-
sito

fito digrederetur, donec tandem integram ho-
 ram nullâ evagatione disruptam transigeret.
 Quam ob rem sæpè illi usuenit, ut horas qua-
 tuor, vel quinque, eoque amplius continenter o-
 rando perstaret: & ne interea importunus in-
 terpellator quisquam adesset, in partem ædiû
 inferiorem descendens inter ligna, ac farmen-
 ta flammis destinata sese occultebat: cuius rei
 causâ a Parentibus interdum est asperius obiur-
 gatus, propterea quod diû, multumque con-
 quisitus inelamatusque nusquam prodijisset: quod
 tunc cum maximè præstabant, quando amicos
 ipsum officij causâ adeuntes spe frustratos di-
 mittere cogebantur. Is verò, penes quem om-
 nis hominum amor, atque amicitia in Dei ca-
 ritate deflagraverat; nullam se iacturam pas-
 sum arbitrabatur, dum ut Dei consuetudine per-
 frueretur, officiosa amiculorû mendacia repu-
 diaisset: Nec siquam erga mortales inurbanitatis
 notâ incurret, et, quidquâ pensi habebat, modo
 erga Superos contèpti officij dedecus declinaret:
 Tanta illum Numinis reverentia, rerumque
 humanarum incuria occupaverat. Hoc porro
 divina meditandi studium semper magis ma-
 gisque atque unâ cum ætate adolescere videba-
 tur: & pro illius modo divinæ quoque caritati
 maiora dies incrementa dabat: quæ divini

Sæpe qua-
 tuor aut
 quinque
 horas oran-
 do perstat.

Humana,
Divinaq.
amicitiæ
diferimen

amoris conditio est, consideratione, atque intelligentiâ progigni: Cum contra cæcum hominum amorem ignorantia pariat intelligentia perimat. Hinc nostræ cum Deo amicitia vincula, quò arctiora, eò firmiora sunt: cum hominibus verò, hoc citius ea abrumpi persæpe cernimus, quò arctius astricta fuerit: propinquitate scilicet, & conjunctione eas laudes in

Deo

labesque in hominibus detegente, quæ oculos longiquos fefellerant.

CA.

C A P V T X I .

Societatem inire decernit .

Ost hæc Aloysius anno ætatis quintodecimo iam expleto, tēpus monere censuit, ut de universo vitæ posterioris genere certum aliquod ac definitum, consilium capefferet, atque ex Religiosis Ordinibus, quorum alicui sese in Italiã indiscriminatim addixerat, quem potissimum seligendum duceret, tandem decerneret. Itaque multa id temporis mente atque animo agitati primò occurrit, hæsitque diu, ut erat ad severitatem pronior, Patrum Franciscanorum institutum, ex ijs qui nudis pedibus lignea subnixis crepidâ incedunt: quod genus apud populum sanctitatis æstimationem nonnisi a vitæ austeritate inire solitum, summo in Hispaniã loco est: scilicet tam ingentem rerum fluxarum contemptum, quem in eo Ordine spectabat, nonnisi magnâ aliquâ immortalium bonorum spe lætari ac sustentari posse arbitrabatur. Verùm afflictæ iam dudum valetudini eam asperitatis accessionem exitialem providens, aliò

men-

Quem ex
ordinibus
religiosis
optet, examinat

Ad Franciscanos diu
proclivis .

Mox ad la-
xiora insti-
tuta, ut ea
restituere-
ret.

mentem deflexit. Mox alia subiit cogitatio, quæ illum diu multumque suspensum habuit; num satius esset, religiosum aliquem cætum inire, ubi lapsa iam pridem disciplina ad veterum instituta, magno rei Christianæ emolumento, verbo suo, atque exemplo revocaretur. Sed eiusmodi ambiguitatem obiectus deinde timor discussit: ne videlicet, dum iacentes inueteratæ consuetudinis vi firmiores erigere conatur, ipse, cui virtus tum primùm cum ætate pubesceret, pertraheretur ad casum: quare multò præstare censuit, eum ordinem complecti, qui morum correctionem daret, nõ peteret. Eiusmodi cum permulti in orbe floerent, minimè probabantur, qui omisso contemplandi studio totos se, suamque virtutem ad alienas utilitates porrigerent, funderentque: qui verò ætatem omnem contemplando exigent, quamquam non improbat, non omnes tamen perfectæ vitæ, ac sanctitatis numeros implere arbitrabatur. Etenim si qua agendi, dicendique facultas cuiquam esset ingenta, quam in animorum salutem posset insumere; non bene cum illo actum putabat, si eam otio ac silentio perimere, humareque quodammodo in solitudine cogeretur. Intuper ab Angelico Doctore didicerat, religiosas inter familias

Vitam uerò
omni no a-
ctuosâ, nec
omni so-
litariam
probat.

lias eam principem obtinere locum, quæ vitam ex rerum actu & contemplatione militam exerceat, ut quæ ad absolutissimam quam Christus, prima omnis sanctimoniam regula, in ferris egit, proximè accedat. Id enim vivendi genus sapientissimus Aeterni Numinis filius, postquam inter nos agere decrevisset, potissimum eligendum duxit: Siquidem nec perpetuò solitarius deserta incoluit, nec semper cum turbis fuit, sed solitudinis silentium identidem familiari hominum consuetudine temperavit: idque eo consilio, ut nobis documento esset, hominem non sibi, sed reipublicæ natum illi sese furto subducere minimè debere, nisi fortè agrestes ferique mores secessionem probent, tacitamque ab reipublica veniam impetrent: tantum verò solitudinis cuique adhibendum, quantum sit opus, ut sese publico paret, concipiatque mox in lucem fundenda.

*Sed nasci,
quæ Christi
coluit*

Quam ob rem complures eiusmodi familias, quæ agendo vicissim, & contemplando vitam traducunt, mente percurrens, singulas singulis conferre cæpit, secumque diligenter expendere, quâ ope consilioque unaquæque ad propositum eniteretur. Post diuturnam verò accuratamque eâ de re habitam deliberationem, Deo Superisque prece sæpè consultis, tandem Societati

Societate
decernit
ob quin-
que potif-
simum
causas.

tati Iesu animum adiecit. Causas, quæ se ad id consilij capiendum induxerant, quinque potissimum, cum inter nostros versaretur recensere solitus erat. Prima, quòd Societatis Iesu leges moresque adhuc in primâ ætate incorrupti florerent. Altera, quòd in eâ voto suscepto, quasi foribus ferreo veste præclusis, omnes dignitatis gradus, atque unâ cum ijs assidua comes ambitio bonorum omnium tabes ac pestis excluderentur. Verebatur scilicet, ne, si quod aliud institutum sibi poposcisset; inde brevi parentum vel amicorum studijs ad honores quos declinaverat, revocaretur. Tertia, quod mirum in modum eâ nostrorum lege & consuetudine gauderet, quâ tenera ductilisque puerorum ætas litteris tanquam escâ divini metus hamo præfixâ, ad pietatem & castimoniam traheretur: nihil enim ad perditos Christianæ Reipublicæ mores veteri dignitati restituendos æquè appositum arbitrabatur. Quarta, quod Societas nostra universas gentes, quæ a rectâ salutis viâ miserè aberrant, toto orbe conquiritas, in Evangelicæ virtutis semitam reducere omni ope ac viribus studeat. Spes enim illi erat, fore aliquando, ut sibi quoque id sorte obveniret, ut collatâ cum Christo operâ sanguinem, vitamque pro aliorum salute profunderet.

Quin-

Quinta denique causa ordine quidem postrema, sed efficacitate prima ac potissima ea fuit, quòd eiusmodi institutum Deo authore sibi persuasum haud dubiè crederet: nam cum ex quatuor præmemoratis rationibus plurimum se ad Societatem impelli sentiret; ne quid errati in re tanti momenti admitteret, cuius correctio fera esset; id egit, ut Æterni Numinis voluntatem quàm clarissimè posset perspectam exploratamque haberet. Quapropter instante die, quo anniversaria Assumptæ Virginis gratulatio celebratur, statuit apud se rem de cælo precibus quærere: ac maturè, ubi is dies illuxit, summâque diligentia paratus in templum veniens, sacro primùm sese Eucharistiæ pabulo recreavit: tum mente ac lingua Christi sanguine communitâ tamdiu, quod in pectore Numen gestabat (obiectis etiam Parentis Virginis meritis) urgere institit, ut sibi Divinam in eâ re voluntatem patefaceret, donec intestinam vocem sibi audire visus est, quâ non obscure moneretur, Deo pergratum fore, si ad filij sui sese Societatem adiungeret: idque quamprimùm sui animi moderatori aperiret: quæ vox usque adeo clara atque explicata animo insonuit, nullus ut ambiguitati locus reliquus fieret.

Hoc divinitus accepto responso domum properat

Die Virgini
Saero ad
Societate uoca
ri clarissi
me cogno
scit.

perat spei ac lætitiæ plenus, nullâque interpositâ morâ accersitum animi sui moderatorem, deque totâ re ordine edoctum etiam atque etiâ rogat, uti cum Societatis Nostræ Præsidi, qui tum in eâ Provinciâ cum imperio erat, sedulò agat, ut se in Societatem quamprimum asciscat. Moderator diligenter expensâ huius cõsilij maturitate, omnisque deliberationis initio, progressu, atque exitu, consilium quidem non improbavit, quin ad illud capiendum non nisi instinctu, afflatuque divino mentem concitatam videri, ait: Verùm id opere compleri inuitis Parentibus haudquaquam posse, cum, ijs reuentibus, moris non sit in Societate, quæquam in familiæ nomen assumere: suarum id partium esse, quid mente agiter, Patri significare: tum viam omnem ac rationem inire, quâ Patris voluntas ad veniam dandam expugnari queat: cetera ut procederent, sibi cordi futurum. Ille, quo erat mentis ardore in omne Numinis obsequium pronò; cõtinuò Matrem adit, eique rem totam sincerè aperit, exceptusque ab eâ est summâ gestientis præ lætitiâ animi significatione. Dudum enim, ut alibi memoravimus, filium quempiam Deo in religiosâ aliquâ familiâ dicatum optabat: quare laudatâ Aloysii mente, eodemque a se dimisso,

Deo

Inuitis
parētib;
nemo in
Soc: ad-
mitti so-
let.

Matri pro
positū ape-
rit, eaque
gratulatur

Deo filium libentissimo animo obtulit, quin & gratias egit, propterea quod eo sese dignaretur honore, uti e suis liberis seruos allegeret. Mox prima Ferdinandum coniugem eâ de re, certiore reddit, eumque novitate rei percussum, ac subitâ iracundiâ tumidum lenire studet: nec postea unquam omisit, filium, quâcumque re potuit, iuvare, quò propositum ad exitum perduceret. Quamobrem Ferdinandum, animaduersâ eâ uxoris in Aloysio ad Religiosos cætus promovendo cupiditate, nonnulla suspicio incessit, eam privato aliquo erga Rodolphum studio teneri, & quò hic paternæ ditio- nis hereditatem cerneret, illum domo aman- dari velle. Usque adeo mentes sui corporis fi- nibus contentæ nihil nisi terram suam norunt, amantque, & quidquid extraneum fuerit, ipsæ barbarum sonat: Proinde Cæ-

lum ipsum alteri procurasse, o-
dium creditur in exi-
lium agere medi-
tantis.

Cet.

*Animum suum Ferdinando
Parenti aperit.*

adē propo-
sitū aperit
Patri, qui
id agrē au-
dit.

Aud ita multo post tempore,
Aloysius, cui nihil longius,
quàm ut voto potiretur, per
se ipse Ferdinandum parentem
adit, eumque intrepidâ pari-
ter ac modestâ oratione docet,
sibi certum esse, atque animo obfirmatum, re-
liquum ætatis tempus Numinis obsequio inter
claustra religiosa mancipare. Proinde uti pro-
positum persequi liceat, veniam enixè petere,
Quem ita loquutum toruè respectans Pater
asperis primò verbis increpuit: mox commi-
natus sese eum nudatum verberibus fædum in
modum accepturum, si talia iterum promat,
abire iussit. Ad hæc interritus Aloysius: Ni-
hil malo, inquit: Ad omnia sat paratum vides:
lucro apponam quidquid Christi causâ feren-
dum venerit: eritque pergratum eius cruci meâ
causâ susceptæ humerum supponere, & pro me
laboranti aliquod levamentum præstare. Quo
responso hebetatis paternis minis securus abiit,
Pater

Pater gravi ex eâ re dolore correptus, dies cō-
 plures anxius, noctesque æstuans, ac vigil ex-
 traxit: Ratus deinde nonnisi egestâ bile sto-
 macoque expurgato dolorem levatum iri; fa-
 mulo allegato, illum adesse iubet, cui Puer sa-
 crâ Confessione conscientia latebras aperue-
 rat, atque in eum, tanquam in eius consilij
 authorem, quidquid inde hauserat bilis, satis
 abundanter regeffit: graviter scilicet expostulans
 primum familiae suæ columnen eius artibus sub-
 duci, totamque domum illi incumbentem ever-
 ti. Iam sibi, morbis urgentibus, properatam
 instare senectutem: curas cum familiâ augeri,
 vires imminui: rem privatam ac publicam la-
 bare in dies, atque extrema comminari: qua-
 le proinde inhumanitatis portentum: Natum
 Parenti, cum proximè futurum speret, ut eius
 robore revalescat malis artibus subripere? Cui
 Mystes serenatâ fronte haud ita pridem huius
 rei conscium sese ab Aloysio factum respondit,
 quemadmodum ex eo cognoscere promptum
 esset: Cæterùm credibile admodum esse, ipsum
 illud Numen, quod ab ineunte ætate tantum
 virtutis, atque innocentia Pueri suggererat, hâc
 illi per se, nulloque adhibito interprete, men-
 tem iniecisse, ut eò sese reciperet, ubi virtus
 omnis ac sanctitas tanquam in proprio solo vi-

F gerea

geret, seruarique diutiùs posset. Hoc audito responso, primus ille iracundi hominis feruor defedit, despumavitque: Inde ad Aloysium, qui aderat, versus, minus erratum iri, inquit, si alia quæpiam ab eo religiosa familia seligeretur: Ita enim locum non de fore præfecturis ac titulis obtinendis, quibus familiæ decor augetur. In Societate verò, omni aditu honoribus intercluso, nihil nisi dedecus superesse. Atqui id unum sibi in Societate gratissimum fore, ait Adolescens, quòd Christi Crucem, atque opprobrium se certò reperturum speraret: Si honores quæritare mens esset extremæ dementiæ duceret, certis, quos obtineret, abiectis, incertos sequi, dubiâ spe, haud dubio pretio coemptâ.

Aditus honoribus interclusus potissimè in Societate placet.

Hæc ubi dixit, veniâ datâ, in sua quisque digreditur. Interea Patri eâ de re diu noctuque meditati suspicio fuit, Aloysium hanc fallaciam & salubre mendacium (quemadmodum ipse interpretabatur, suo, uti fit, alterum palmo dimensus) studio composuisse, quò eum ab aleâ, cui plus nimio indulgebat, abstraheret. Aliquot enim ante diebus nonnulla aureorum millia lusu profuderat: quin eo ipso die, quo hæc acta sunt, alia sexmillia eodem pacto dilapidaverat. Quæ ludendi libido in

Patre

Patre deprehensa lacrymas Aloysio non semel excusserat : scilicet miseranti, non modò omnium liberorum, ac posteritatis commoda momento quasi per iocum prodigi ; verùm etiam æterna, atque immortalia bona lusionis specie ferio pessundari, ac veluti ridendo perennes lacrymas comparari. Quare dum Ferdinandus maximè lusu distentus rei domesticæ dissipandæ operam dabat, Aloysius in occulto abditus, placando aduersus Parentem Numini sollicitè studebat : quæ filij sollicitudo Parenti minimè ignota memoratæ suspitioni viâ aperuit. Verùm apud Ferdinandum aliosque cõplures rei conscios Aloysij consilium, ut simulatio crederetur, summis tamen laudibus prudentiæ nomine prædicabatur : qui planè eorù hominum mos est, quibus cum vera prudentia desit, simulatio, atque astutia eius locum, ac titulos vindicat. At cum Puer magis, magisque in singulos dies Parentem urgeret, ut potestatem, Deum vocantem sectandi, permitteret : simulque & recenti, & antiquo vivendi more ad religiosæ vitæ leges composito fidem dictis conciliaret, in Parentis animum tandem induxit, se non simulatè, ut eum a ludo abduceret, sed ex animo, ut se ipse a dubiâ factis, ac periculosâ salutis aleâ avocaret, severioris

Aloys. pro
Parente a-
leatore sol-
licitus.

Franciscus
Gözaga A-
loyfij con-
filiū Patri
cōmendat

disciplinæ suscipiendæ veniam poscere. Eam porro mentem illi Divino afflatu inditam esse, cum eadem causæ, tum Francisci Gonzagæ Franciscani Ordinis, quem de Observantiâ dicunt summi Præsidis autoritas abundè confirmarunt. Is enim cum per ea tempora sui Ordinis Monasteria lustrando peragraret; postquâ iussu Parentis, quocum veteris necessitudinis & cognationis vinculis coniunctus erat, Aloytiū varijs quæstionibus binas horas defatigasset, penitusque sensus omnes atque animum esset rimatus; tandem pronuntiavit, haud posse nisi temerè ambigi, quin ea adolescenti mens fuerit Divinitus iniecta. Quæ res tametsi Ferdinandi oculos non obscuritate falleret, sed offensione auerteret; utcumque latens a susceptâ illum sententiâ dimovere non valuit. Quare verborum lenocinijs, blanditijsque a proposito Puerum deflectere, vel moras trahere conabatur.

Aloysius
moræ im-
patiens ne-
xus abrū-
pere cogi-
tat.

Id verò præsentiens Aloysius, moræ omnis, atque expectationis impatiens, quos expedire nexus minùs valebat, abrumpere consilium cepit. Optimè enim noverat tarditatis dispēdia, atque id semper usu venire, ut quæ tempus acerba maturet, postmodum maturata corrumpat. Quare opportunè per eos dies subla-

to è vivis Iacobo Principe, cuius in ministerio erat, quasi suo munere perfunctus, venit in Societatis nostræ Collegium unà cum Rodulpho fratre, alijsque familiaribus compluribus: cum verò post aliquod interuallum abeundi tempus instaret, cunctis, qui secum aderant, valere, domumque regredi iussis, apertè denunciat, deliberatum sibi & constitutum esse, inde nusquam vestigium movere: Patri id disertè renunciant: statuat ipse, quid de se post hac decernendum putet: ibi se responsa præstolaturum. Illi eum seriò ac satis obfirmato animo agere conspicati, domum repetunt, remque totam Patri declarant: qui cum eò tempore podagræ doloribus æstualet, mirù quantum subitâ hâc novitate percussus exarsit: verùm irâ compressâ, Salustium Petrocennium (quem forensibus causis audiendis sui vicarium præfecerat) accersitum ad se Aloysium mittit. Is verò Puerum alloquutus, eumque recenti adhuc in proposito hærentem videns, re infectâ revertitur, dominoque renunciat, Puerum in sententiâ constare, rogareque etiam atque etiam, ut ne tantum sibi utilitatis pariter ac voluptatis Pater inuideat. Ad id vitæ institutum haud dubiè a Deo vocari: vocanti autem Numini aures occludere præsertim.

Domũ re-
gredi è no-
stro colle-
gio recu-
sat.

revocantis hominis infinetu, grande nefas, ac scelus esse: quod verò aliquando tandem faciendum sit, non esse cur id in præfenti non fiat. Hoc accepto responso veritus Ferdinandus, ne, si ea res in vulgus manaret, Aulæ fabulis undecumque risum captantibus cederet; iterum Petrocenium allegat, utque redeat, pro imperio iùbet, urgetque modis omnibus. Ille ne constantia apud imperitos contumaciam oleret, morem gessit, redijtque.

Domū re-
vertitur,
ne contu-
max videa-
tur.

Ferdinandus paucis post diebus, sermone habito cum Francisco Gonzaga, quem antea memoravimus, de Aloysij deliberatione, per eius fidem, veterisque amicitie ac propinquitatis iura illum oravit, ut quando compertum, satis atque exploratum haberet, quantum detrimenti ex huius filij iacturâ suæ familiæ esset obuenturum, eum a consilio religiosa instituta sectandi avocaret: propositoque quàm ingens in patrio solo divinæ, suæque pariter gloriæ amplificandæ locus eilet, si eâ pietate ac prudentiâ, quâ se ipse moderabatur, subiectos populos regeret; author illi esset, uti stationem suam, & communem reipublicæ salutem minimè desereret. Ad hæc Franciscus, quâ erat libertate, atque authoritate, nec religiosum, nec Christianum hominem decere, ait, cete-

Fr. Gonzaga
Christiana
libertas.

ros

ros a religiosæ vitæ institutis, ubi Christiana virtus maximè coleretur, auertere. Ignosceret proinde, si hac unâ in re ei obsequi nequaquam posset, in reliquis omnibus eius imperia, atque adeo nutus obseruare paratus. Instat Ferdinandus, ut eò saltem perduceret, ne in Hispaniâ religiosam vitam inire vellet, sed secum in Italiam remigraret ibi sua vota persoluturus. Neque id a se exorari permisit vir prudentissimus, timens teneræ ætati ingenij facilitatem, paternasque minas in patriâ sede, veluti de regiâ ac folio, potentiores: aperte tamen non abnuit: verùm a ferdinando ad Aloysium digressus disputationem cum Patre habitam ex ordine exponit: subiicitque, religioni sibi esse, id eum hortari, uti in patriam redeat: se ipse, suamque constantiam consulat: Videat num isthæc dilatio ablationem moliatur, eique (ut sæpè fit) veluti rudimentum ponat: sibi quoque adolescenti consimile aliquid in eadem regiâ Hispanicâ olim contigisse: patrem a suis religiosum institutum meditantem, oblatam conditionem; verùm propriæ timidum imbecillitatis constanter repudiasse, atque ibidem D. Francisci Cænobio, nullâ parentum habitâ ratione, nomen dare maluisse. Parentes colendos quidem a liberis, ut qui Numinis locum

Parentes
quatenus
colendi.

ac personam teneant, quique filijs vitæ huius
 usuram tradant: at si qui sint qui Numinis vo-
 luntati reluctantes traditam vitam in omne
 æuum eripere studeant, e munere & gradu de-
 lapsos ad hostes defecisse credendos, prout E-
 vangelicum habet eloquium: *inimici hominis
 domestici eius*. Hæc cum dixisset senex, gratias
 illi egit optimus Adolefcens, semperque sese
 habiturum dixit, propterea quod suæ salutis
 amore percitus ad veritatem, non ad volunta-
 tem esset loquutus: verum haud alienum sibi
 videri, eâ in re Parentis voluntati, quousque
 Divinæ minùs apertè obstitat, obsecundare:
 iam cuncta, quæ evenire queant, longè sibi
 animo provisa: constantiam paternis ictibus
 retundendis, vel dexteritatem eludendis parem,
 Deo benè iuvante, sperare non defuturam:
 ei quem Numinis metus, unde omnis Christia-
 na fortitudo, penitus inuasit, nihil superesse
 metuendum: in omnia vitæ discrimina præ-
 ceptis libensque ruet, cuius terga Numen ira-
 tum pressit. Dato in hanc sententiam respon-
 so, mutuò ab se discesserunt: reque Ferdinan-
 do Principi a Francisco delatâ, controversia,
 Parentem inter ac filium in præsens dirempta
 est.

Christia-
 na fortitu-
 do Divino
 metu cõ-
 stat.

CAPVT XIII.

*Italiam repetit , cunctosque Italiae Dyna-
stas necessitudine coniunctos salu-
tatum adit .*

Oluebatur aënis a Virginis par-
tu MDLXXXIV , cum Ferdi-
nandus Gonzaga , ita dome-
sticis eius rationibus postulan-
tibus, Italiam repetere coactus
est . Quare , petitâ a Catholi-
cis Regibus , factâque abeundi copiâ , ad iter
unâ cum coniuge, ac liberis aggreditur . Viâ
comitem sese addidit Franciscus Gonzaga sum-
mus Franciscani Ordinis Præses, qui sui mune-
ris officium exequutus, nactusque occasionem
Io: Andreae de Auriâ Hispanicæ Classis Præfe-
cti, Italiam versùs primo quoque tempore solu-
turi , eòdem remeare unâ cum Ferdinando ,
ac liberis eâ classe deportandis statuit . Incre-
dibile memoratu est , quantâ sit Aloysius vo-
luptate perfusus , cum intellexit tanti viri, lon-
go illo itinere , sese iucundissimam consuetudi-
nem habiturum : erat enim optimus ille senex
ad Aloysij ingenium mirificè comparatus , ut
qui

Fr. Gonzaga Sanctitas,

qui moribus eam vitæ sanctimoniam exprimeret, quam S. Adolescens voto sibi fingere consueverat: eandemque virtutem tum maximè Franciscus explicuit, cum Mantuanæ Ecclesiæ præfectus tam præclara pietatis exempla edidit, ut bonorum omnium iudicio cum magnis veterum Episcoporum nominibus conferendus censeretur.

Aloysij cū Fr. Salutaria colloquia.

Ergo unà omnibus iter ingressis, Aloysius ita assiduus cum Francisco Præsede erat, cuiusque familiaritate oblectabatur, ut diurnas horas a reliquis occupationibus vacuas cum eo colloquendo falleret: quâ ex re, plurima navigationis incommoda ac maris pericula, dum mente aliò intentâ declinat, nulla ei propemodum visa sunt. Sermonis inter illos initium varium erat, exitus unum duntaxat Numen, quod unicè uterque spectabant, etiam cum aliò digrederentur.

Eodem anno secundâ navigatione ad oras Italicas appulsi, portum feliciter tenuere: nec diù distulit Aloysius Parentem datæ in Hispaniâ fidei commonere: at ille novas semper moræ causas commentus, ut rem quàm longissimè protraheret, negavit se antea missionem daturum, quàm cunctos Italiæ Dynastas necessitudine iunctos ab se salutatum proficisceretur.

Id

Id omnino sese omittere non posse, ne deserti officij reus in magnorum Principum offensio- nem incurreret: verum eam specie consilium tegebatur avocandi a proposito adolescentis. Spes enim illi erat, Aloysium liberalium hospitiorum illecebris irretitum, vitam illam, quam veluti seruum in domo paternam fastidiret, eam libertate donatam, deliciisque omnibus affluentem, cupidius amplecturum, nec facile deinde ad religiosa claustra, tanquam ad perpetuum carcerem damnaturum. Quidquid id foret, paruit Adolescens, adiunctoque Rodolpho sibi comite, magnam servorum copiam stipatus universos Italiae Principes, quibus cum Patre necessitudo erat, officiose salutatum adiit. Dedit autem in hoc itinere, quam levis apud eum ponderis esset aura popularis, & quam exiguam fortunam mendacis fidem adhiberet, plurima, eademque maxima documenta.

Pater Aloy-
sij liberta-
tis illece-
bra a pro-
posito a-
vertere stu-
det.

Quo in genere illud primum ad memoriam insigne, quod cum Rodolphus nudam ac pretiosam vestem amictus incederet, cuiusmodi in eum finem fieri mandaverat Pater; Aloysius, quem pudebat ex tam vilibus aestimari; simplici vestitu ex tenui panno, cui vulgo saietae nomen pulloque indutus cunctas illas salutationes obibat. Nec illi caeteroqui deerant vestes auro un-
dique

Mira cul-
tus negli-
gentia.

dique coopertæ , phrygioque opere picturatæ ,
 quas cum aliquando in Hispaniâ usurpasset , ut
 Parentum voluntati obsecundaret ; nunquam
 deinde adduci potuit , ut vel semel in Italiâ in-
 duceret , sed ad aricæ tenebras damnatas tinearum
 pabulum fecit . Fuit autem perpetuò a-
 vestium nitore , atque elegantiâ , improbi præ-
 fertim , ac præfulgentis coloris , quàm maximè
 alienus : atque universim in corporis cultu exi-
 miè incuriosus , ut qui curas omnes animo ex-
 colendo dicasset . Quare sæpè usitueniebat , ut
 femoralia tam attrita gestaret , ut cutim alicu-
 bi nudam proderet : & licèt , ne illa cultus ne-
 gligentia , rerumque inanium despectus vulga-
 retur , pallio eam obuelare studeret ; tamen
 quia aliquando domesticos gradus scandens la-
 psam e manibus Virgineam coronam inclina-
 tus legere debuit ; diductæ illicò scissurarum
 rimæ obseruanti Moderatori patuere : quo tem-
 pore graviter illum increpuit Moderator , quòd
 suum , suæque familiæ nomen ijs sordibus fæ-
 daret : nihilque cunctatus nova femoralia af-
 ferri iussa , ei , ut properè indueret , manda-
 vit . Ille ne res ad paternas aures manaret , di-
 cto audiens , ac nihil mutire ausus , ea sibi sta-
 tim induxit .

Porro dum iter haberet vel voce vel mente
 Deum

Deum alloqui, eoque veluti iucundissimo comite viæ molestiam redimere solitus erat: neque, ut ab itinere fessus fractusque esset, consueta ieiunia aut vespertinas preces omisit unquam: sed ubi in hospitium venisset, continuo ad interiora domus secedens, ibi aëti in Crucē Domini simulacrum aliquod, seu pictam imaginem, si qua esset, oculis peruestigabat: & siquidem nusquam appareret, atramento, vel, si id etiam aberat, prunâ extinctâ Crucis effigiem in chartâ adumbrabat: mox coram illâ procumbens unam aut alteram horam precibus operam dabat. Siquando in oppidum aliquod adueniret, ubi Societatis Collegium esset, officiosis principum virorum salutationibus perfunctus rectâ festinabat ad Patres, quos tamen antequam conueniret, templum ingressus positus genibus Dominum consalutabat, ne alienas ædes illarum Domino minimè salutato rusticus ingrederetur: mox nostros inuisens cum ijs colloquendo quidquid otij suppeteret, libentissimo animo dabat.

Dum in eo Italiæ subalpinæ tractu, qui Ducis Allobrogum paret, versaretur, duo quæ memorentur, apprimè digna, euenerunt. Alterum est, quòd cum Augustæ Taurinorum esset (quòd venerat ut paternis verbis Ducis salutem

Ieiunia & preces in itinere nūquam omisit.

In hospitium veniens unam aut alteram horam precibus dabat.

Dum in Collegia Soc. venit, semper ante Templū ingreditur.

Impuden-
tem Senē
magna li-
berrate pa-
sana incre-
pat .

tem nunciaret) apud Hieronymum Roborem propinquum suum, quem constat in sacrum Purpuratorum Collegium postea cooptatum, forte accidit ut complures generis amplitudine honestissimi adolescentes ad eum officij causā conuenirent: Erat verò & senex inter illos, cui septuagesimus & supra premebatur annus, homo æquevæ & grandis pro vetustate malitiæ: Is cum sermones quosdam corruptæ mentis putredinem olentes interserere cœpisset, Aloysius indignè ferens, propriæ alienæque salutis æstu percitus, Ecquid, inquit, te pudet tam provectæ ætatis hominem lectissimos honeste adolescentulos tam pestilentibus verbis corrumpere, & qui alijs ad honestatem præire deberes exemplo, faciem ad libidinem præfers, eoque teneram adolescentium ætatem impellis, quò suâ sponte plus nimio incumbit. Audisti ne unquam D. Pauli etiam: *Corrumpunt bonos mores colloquia prava?* His dictis libello, quem forte gestabat, aperto, aliò intentionem avocare, quâ senex indignus esset, simulavit: atque ut etiam gravius se commotum ostenderet, inde se brevi proripuit: Itaque impudenti seni eâ obiurgatione revocatus pudor, ingenuis adolescentibus custoditus.

Alterum est, quod cum Hercules Tanus eius
Aun-

Auunculus certis authoribus didicisset, Aloysium Augustam Taurinorum attingisse; statim in eam urbem salutandi, visendique causâ concessit, eumque peramanter complexus, magno studio rogavit, ut Cherium, quò ad id usque tempus venerat nunquam, secum unâ cum germano fratre ire vellet: ita enim propinquorum omnium eos de facie nosse atque alloqui cupientium vota impleret. Placuit Aloysio morem gerere, atque officii munus cum Duce Allobrogum exequutus, sese in viam Cheriura versùs dedit, auunculo ac fratre comitantibus. Eò cum venissent summâ cum gratulatione, & lætitiâ omnium excipiuntur: mox lauto epulo recreatis saltatio gestientium animorum indicium de more instruitur: quod præsentens Aloysius initio occultam fugam meditari cæpit: deinde apertè significavit, sese ab huiuscemodii nugis animum gerere quàm maximè alienum, proinde, dum ceteri saltarent, libentiùs aliò concessurum. At cum instarent permulti, eam celebritatem eius unius honestandi causâ potissimum comparatam; gratiam se agere dixit, habiturumque maiorem, si ut sibi suoque animo morem gereret, permetteretur: verùm importunè sollicitantibus tandem sese interfuturum spondit, eâ tamen lege uti spectator adesset,

set,

fet, non actor. Vix cœnaculum ingressus, ubi
 lectissimus virorum, ac fœminarum chorus præ-
 stolabatur, assederat; cum subito nobilis fœmi-
 na de sellâ confurgens in eum rectâ fertur, at-
 que ad saltandum porrectâ dexterâ inuitat. Il-
 le consueta Diaboli per mulierem inuitamenta
 interpretatus, euestigio sede relictâ, nulloque
 verbo astantibus factô, sese ab eâ coronâ pro-
 ripuit, secessitque in angulum domus remotis-
 simum, minimèque obuium, nec amplius dein-
 de sese cœtui reddidit. Et licet eum post ali-
 quod interuallum Hercules auunculus e cœtu
 egressus diù vestigasset, ut de factô amicè con-
 quereretur; inuenire nequaquam potuit. Verùm
 cum eidem alia agenti famulorum seposita do-
 micilia penetrare contigisset, visus est inter le-
 ctulum ac parietem positus humi genibus Nu-
 mini supplicare: Ad quem aspectum cum Her-
 cules suspensus hæreret, illud in mentem ve-
 nit, eum qui humana omnia usque adeo su-
 pergressus despiciat, dignum esse quem reliqui
 veluti supra humana euectum suspiciant, nec
 damnare ausint, cuius facta a suâ cognitione
 & iudicio exempta vident. Quamobrem re-
 prehensionem, quam Aloysio destinaverat, in
 se ipse conuertens, eo relictô tacitus, ac vene-
 rabundus abscessit.

Ad saltan-
 dum a fœ-
 mina inui-
 tatus fugit

*Ferdinandus Aloysij constantiam di-
versis modis impugnare
aggreditur.*

Aloysius Patris mandata exe-
quutus domum sese recipit, pro-
positi eò magis tenax, quò pu-
gnaciùs illud a Tartareo hos-
peti animaduertit, pretium ex
ipsâ pugnâ dimensus. Ergo
redditâ Ferdinando sui itineris ratione, acti-
sque gratijs omnium, quos intulerat, Dynasta-
rum nomine, obstrictam uti fidem exolueret,
seque sibi aliquando tandem relinqueret, po-
stulavit. At Parenti longè alia mentem agitâ-
re, atque ipse opinione auguratus fuerat, lat ci-
tò intellexit: tunc enim eum interpellans ne
verbum quidem eâ de re sibi fieri sustinuit: po-
stea perductos in suam sententiam complures
viros clarissimos magnis precibus rogavit, ut
sibi in eâ cum Aloysio controversiâ adesse vel-
lent, strenuamque operam navarent, quò filius
a sententiâ decederet.

Primus idemque validissimus, qui Adolefcē-
tis

Reversus
statim ve-
niam sece-
dendi ro-
gat.

Dux Mantuanus Aloysium a proposito magnis pollicitationibus abducere conatur.

tis constantiam tentare instituit, fuit Guilielmus Mantuanorum Dux, qui cum eum singulari benevolentia complecteretur, facilem sibi aditum in eius pectus (quod amicis nullam suspicionem iniicientibus ultrò adaperire consuevimus) pollicebatur. Is Castilionem certum quendam hominem Sacrorum Antistitem dicendi copia ac facultate praestantem allegat, qui suo nomine a suscepto vitae Religiosae consilio Aloysium dehortetur: & siquidem firmum in proposito profanam vitam deserendi comperiat; illud saltem moneat, ut liberiore clerici ordinis statu contentus sese domesticis utilitatibus minimè subducat: etiam in eo ordine spectatae sanctitatis viros floruisse quamplurimos, quorum omnium instar esse posse Carolum Borromaeum adhuc superstitem, eique optimè cognitum, cuius dignitas atque amplitudo quantum in Divinam, tantundem in suae familiae gloriam redundaret. Quod si facilem dictoque audientem sentiat, suo itidem nomine significet, se operam daturum, ut amplissimis Ecclesiasticae dignitatis gradibus, ubi primum data fuerit occasio, admoveatur. Delatis hisce ab Antistite mandatis, suaque dicendi ubertate aprè ad persuadendum exaggeratis, Aloysius, qui in ijs pollicitationibus ad futuram aetatem

spe-

ſpectantibus nihil certi præter præſentem Principis benevolentiam cerneret, hanc ceteris repudiatis prono, gratoque animo excepit, & pro eâ grates referre iuiſit: tum ſibi curæ eſſe renunciari & ſuum, & ſuæ familiæ decus, nec propterea quia cum ſolidiore gloriâ commutet, ideo negligere: planum ſiquidem eſſe, eum qui paruos honores tranſeat, ut ſequatur magnos, haud honoribus offendi, ſed paruitate.

Post Guilielmum Ducem, Alphoſus Gonzaga Aloyſij Patruus Caſtri Godefridi Dominus, a quo idem Caſtrum hereditate illi obuenturum ſpes erat, mutuata ab ipſâ hereditate, faciendâ, adoleſcentem aggreditur, multisque modis labefactare nititur, irrito licet, & in contrarium redeunte niſu: nam quo magis ille futuras opes exaggeraret, eo dignius Deo munus ſe oblatorum Aloyſius gaudebat. Mox idem, ſed eodem exitu tentavit, tertius quidam ex Familiâ pariter Gonzagâ noſtro Ordini, neſcio quâ de cauſâ inſenſus, certè ex eâdem valde acutus, & ad nos perſtringendos eloquens. Hunc excepit Caſtilionenſis Cleri Archipræbyter, vir annis iuxta, atque authoritate, gravis, quem antea ſemper Aloyſius plurimi fecerat. Tum alius quidam Sacris Concionibus eo tempore illuſtris, qui poſtmodum ad

Idem alij
permulti,
ſed inani-
ter tentât.

Sacrorum Antistitis gradum probitatis, ac literaturæ nomine euectus est: Postremò alij atque alij permulti, qui Ferdinando authore, omnes in eius constantiam impetum fecerunt, ac iuvenilem animum, quæ spe, metuque, quæ rationibus, ac precibus in omnes partes vertere conati sunt. Quibus tamen cunctis ita sese suumque consilium probavit Adolescens, ut qui pro Patre suasores accesserant, contra Patrem prævaricatores discederent.

Ab ab omnibus se egregiè tutatur.

Eius constantia aduersus Patrem.

Ferdinandus spem suam, quam in tantorum virorum authoritate locarat, ad irritum cecidisse videns, nullumque hætenus ex destinato propositum fluere; Aloysium ad se è podagrâ tunc decumbentem accersit, rogatque, quorsum tandem eius consilia spectarent, quidue statutum cum animo suo, ac deliberatum haberet? Ille voce oculisque demissis, animo tamen impavido, eandem, quæ semper, sententiam stare, respondet; Deo scilicet, in eius Filij Societate, perpetuò deseruire. Ad hæc subitâ irâ succensus ac tumidus Ferdinandus toruo vultu, verbisque minacibus è conspectu protinus evolare iubet: mox hominum, rerumque impatiens, turbida omnia ad evertendum illius propositum silentio agitare cæpit. Is verò libens obtemperat, & quò melius Patris imperium

perium (ita enim impetum illum interpretari maluit) exequeretur , relictâ domo in proximum D. Francisci cœnobium extra oppidum , ad primum lapidem situm secessit , eodemque operam dedit , ut lectulus una cum nonnullis libris , atque universo conclavis instrumento , & suppellectili asportaretur . Ibi autem otium securum procul a turbâ nactus , divinis commentationibus animum laxavit : & perinde ac si vitam solitariam degeret , atque eremum incoleret , asperiore victus , cultusque ratione uti cœpit . Interea Ferdinandus huius secessionis minimè conscius , nemine scilicet renunciante , ne irritaretur magis ; interiecto aliquot dierum spatio , ubinam gentium ageret Aloysius , quem dudum non viderat , rogavit . Ut verò sensit , in memoratum cœnobium migrasse , ibique aliquot iam dies habere ; mittit , qui suo nomine reditum sine morâ denunciaret : quæ subinde regressum , atque ad se accersitum asperioribus verbis accipit , graviterque inculcat , quòd suo inde iniussu abiisset , idque ut novo contemptu acriores sibi irarum stimulos adderet . Ille pacato animo vultuque ad reverentiâ composito respondit , se , ut ex eius conspectu evolaret , prout ipse mandaverat , eò demigrasse : proinde obtemperare , non contemnere , con-

Inscio Parte secedit in proximum cœnobium .

Regressit Pater asperis modis accipit .

filium fuisse . Ferdinandus adhuc multa exprobrans , pluraque minitatus facessere iubet , atque in suum sese conclave recipere . Paret Adolefcens , & cubiculum ingressus statim fores occludit : mox ante Christi e Cruce pendentis imaginem provolutus , subito lacrymarum imbre totus perfunditur : tum armatâ flagello dextrâ , nudatoque tergo in sese acerrimè , ac diutissimè tanquam reum paternæ illius morositatis desævijt .

Hoc interim spatio Ferdinandus (cuius ira omnis aduersus filium paterno militabat amoris) veritus ne tam asperis modis nimio plus illum exacerbasset , facti nonnihil pœnitens vocatum ad se Oppidi Rectorem , qui tunc fortè pro foribus opperiebatur , exploratum mittit , ubi locorum , quidue rerum agerèt Aloysius . Is eius cubiculum rectâ petens , stantem in limine cubicularium offendit , a quo percontatus , quid , atque ubi Aloysius ? audit , paulò ante in conclave abditum , ostio intus obserato , ne interpellaretur , seriò inhibuisse . Declarat Rector , se Principis mandato venire , atque obseruare iussum , quid rerum gereret Adolefcens : tum sensim ad ostium accedens stricto pugione modicè diducit rimas , perque illas conspicit , Adolescentem ante Christi imaginem nudis genibus

Per ianua
rimas dirè
sese cruen
rans inspi
citur .

nibus provolutum uberes ex oculis lacrymas mittere, nudatosque humeros diro verberare. Quâ ex re vehementer permotus lacrymas nec ipse tenuit, oculisque madentibus ad Ferdinandum revertitur, a quo rogatus, quid fletus ille ac lacrymæ sibi vellent: Si quæ ipse, inquit, hisce oculis vidi; tute vidisses Domine, profectò nec fletum cohiberes, nec Puerum diutiùs; quò minùs tam sanctè cogitata perficeret, morari posses. Simulque aperit quæcunque ipse per ianuæ foramen perspexerat. Hoc audito hæsit aliquantulum Ferdinandus, tum non satis fidens alienis oculis, lacrymis licet fucû omnè diluentibus, suis id explorare statuit: quare cum eodem convenit, ut insequenti die, quâ horâ opportunum censeretur, per se ipse ad easdem rimas spectator accederet. Posti-die, ut condictum, quâque horâ monitus fuit, fellâ gestatoriâ ad filij ianuam sese iubet deferri, ac per hesternum foramen, videt Aloysiû fletum, pænasque, uti didicerat, iterantem: quo spectaculo vel alienis, nedum paternis oculis peracerbo, graviter commotus, attonito similis diu fuit: tum unâ cum coniuge eò accersitâ rem totam dissimulari iubet, factoque deinde nonnullo tanquam tunc primùm aduentantium strepitu, fores pulsat: quibus post pau-

lo referatis , pavimentum conspicit pluribus in locis sanguine , qui ex humeris defluerat , cruentatum , lacrymisque alicubi perinde madidum , ut si aquâ esset recens perfusum . Hic verò sanguis , veluti de terrâ etiâ cū lacrymis clamās , tantam vim quotidianis Aloysij precibus addidit , ut expugnatâ Patris voluntate licentiam aliquando tandem impetrarit .

Sanguine & lacrymis voluntas Patris tandem expugnatur .

Quare datis litteris ad Scipionem Gonzagâ Hierosolymorum Patriarcam (is erat qui postea inter Ecclesiæ Purpuratos allectus est) eum Romæ commorantem de Aloysij proposito , deque in eo retinendo , atque etiam urgendo constantiâ , postulat , ut suo eum nomine tanquam rem sibi carissimam Claudio Aquavivæ totius nostri Ordinis Moderatori offerat , atque ex eo intelligat , quò missum velit , ut prima Religiosæ vitæ rudimenta ponat . Claudius tam fausto nuntio summoperè lætus , eum Romæ in Vrbe terrarum principe tyrociniū auspicari velle significat , ratus tam nobile pietatis exemplum totius Orbis oculis , quorum sedes in capite , proponendum . Responso ad Ferdinandum misso , incredibile dictu est , quàm ingenti gaudio , cum primùm de Parente audivit , sit auctus Aloysius : ita planè , ut non potuerit , quin properè sumpto stylo litteras Ro-

Claudius Aqu: Aloysium a Patre oblatu in Soc. admittit.

Inde Aloysij gaudiū.

Romam ad Claudium amoris officijque plenif-
simas exararet , quibus sese immortales gratias
habiturum testaretur , seseque quando paria
beneficio referre haud posset , totum dicaret .

His Claudius perhumaniter rescripsit , se
loco filij illum iam tum accipere , ac
dum veniret , summam in se to-
tâque per Urbem Societa-
te eius expectationem
ac desiderium ,

fore .

* *
*

CA

*Principatu abdicato Mediolanum
negotiorum causa contendit.*

Tabulæ
cessionis
de abdicā-
do Casti-
lionis do-
minatu.

Is ita peractis, statim de abdicando Castilionis Dominatu, cuius insignia ei dudum Cæsar detulerat, quemadmodum antea memoravimus, cœptum est agi. Itaque Ferdinando cupienti, uti ea Rodulpho fratri natu minori concederet, haud ægrè acquievit: quin & Patri permisit, tabulas cessionis eâ formâ confici, quâ maximè veller, ac tantummodò de celeritate sollicitus, hanc illi maiorem in modum commendavit. Tabularum forma fuit huiusmodi: Vt Aloysius omnia paternæ ditionis iura, ac proventus, quin etiam obuenturas in posterum hereditates abdicaret: ita tamen, ut in præsens duo illi aureorum millia, in reliquâ verò ætatem quadringenti aurei, quos arbitratu suo posset infumere quotannis appenderentur. Hanc formam ad Cæsarem, citra cuius auctoritatem ea abdicatio fieri non poterat, ut qui illam omnem Provinciam vestigalem haberet,

beret, transiit Pater: & quò Cæsar assensio-
nem ad eam promptius adiungeret, tabulasque
ritè firmaret, Aloysius Eleonoram Austriacam
Mantuanorum Ducem magno studio rogavit,
operam uti suam interponeret, quod & foemi-
na probatissima tota in alienæ salutis curam
intenta libenti animo, ac felici eventu perfe-
cit.

Inter hæc, dum Cæsaris expectatur assen-
sus, negotia quædam haud levis momenti Me-
diolani orta rei benè cæptæ, & prorsus eunti
cunctationem iniecerunt. Nam Ferdinandus
adhuc pedibus æger, & coram adesse inuali-
dus, Aloysio, cuius prudentiæ planè senilis
plurimis in rebus periculum fecerat, suas par-
tes imposuit, iussitque Mediolanum quam pri-
mum contendere. Nec profectò paternus eum
amor, liberorum ornamenta ut ab se profe-
cta exaggerare solitus, fefellit: Siquidem in-
confessio apud omnes erat, in Aloysio adole-
scentiæ vestigium nullum extitisse, præter for-
mam, & robur. Et licet consummatæ pruden-
tiæ necessarius rerum usus deesse videretur, se-
nioribus tamen in consilium adhibitis, eorum
usum atque experientiam suam usurpando effi-
ciebat: itaque cunctis in rebus consideratus ut
qui maximè, circumspectusque erat. Igitur
Me-

Eleonora
Austr. A-
loysio ab-
dicanti fa-
vet.

Aloisij pru-
dentia ac
dexteritas
in nego-
tjjs admi-
nistrandis.

Mediolanum profectus, ut Patris mandata cōficeret, octo amplius menses ibi subsistere compulsum est, quibus tamen eā solertiā, ac sagacitate suscepta negotia administravit, ut res ceteroqui implicatissimas mirā dexteritate explicuerit, atque omnia paternis ut votis cederēt, feliciter præstiterit.

Neque verò hoc negotiorum tempore animus a litterarum, ac pietatis studio vacavit: verum, ut utrumque urgeret, Collegium Societatis Iesu, quod Braidense vocant, assidue frequentabat. Ibi Philosophiæ studia, in Hispaniā inchoata persequi libuit, & quā erat ad intelligendum celeritate, eos brevi progressus habuit, ut omnibus admirationi esset: quin & prorsus inuidiæ fuisset, nisi incredibilis vercundia, atque humanitas, quā erga omnes vel infimos utebatur, omnem inuidiæ materiam amoris fomitem effecisset. Author est eius Magister, Aloysium usque adeo inter disputandum modestiam tenuisse; ut, licet ingenij acumen ei vehementer in eiusmodi pugnas pruriret; nullum tamen fastus, aut licentiæ iuvenilis, vel cum Theatra plausu resonarent, indicium unquam exhibuerit: quod quā arduum sit, satis æstimare non possit, nisi cui paribus ingenij viribus prædito hæc certamina subiisset

Singularis
modestia
omnibus
amabilem
reddit.

Hanc inter
disputandū
maximè re-
tinuit.

con-

contigerit. Singulis diebus a meridie mathematicis disciplinis studiosè operam dabat: & quia eius artis Doctor solâ explicatione contentus dictare solebat nihil; Aloysius; ne ea; quæ auribus acceperat; elaberentur; ubi domum sese receperat; librarius dictabat: idque tantâ fidelitate; ut Virgilius Cæparius vir in Mathematice haud imperitus; visis Aloysij commentarijs librarij manu descriptis; testatum reliquerit; se satis mirari non potuisse; quòd nulla ei demonstratio unquam exciderit: quin etiam tantâ firmitate hæserint univèrsæ; ut totidem ferè verbis; nusquam vel in numeris; vel in mensuris; seu rationibus lapsus (quod in rebus adeò fluxis; fugacibusque admiratione non vacat) scriptori reddiderit.

Mira eius
memoria.

Hoc tempore; mirò moderationis exemplo; vestitus incedebat; ex eo vili & vulgari panno; quem nostri Rasciam vocant; & plebeij homines potissimum adhibent. Ad Gymnasium; verò pedibus; ut plurimum; ibat: tàmetsi vel rhedæ; vel equorum copia minimè deesset. Festis diebus D. Fidelis Ædem; quam curæ habent Patres Societatis; celebrabat: ubi rerum æternarum commentationi laxatis habenis matutinum ferè omne tempus Numini; precibusque dicebat. Ibi autem postquam diu ac sedulo se-

Cultus moderatio
& Rasciam induit.

fe

se comparaverat, ad sacræ exomologeseos primùm, deinde ad Eucharistiæ Divina Mysteria tantâ cum religione, ac pietatis sensu accedebat, solo ut aspectu omnibus ad Dei amorem & cultum incitamento esset. Sacer quidam Orator, qui iisdem diebus festis ex loco superiore ad populum concionem habebat, memorare consueverat, se, ut suam orationem ad animos permovendos divino amore succenderet, in Aloysium, qui semper ex aduerso aderat, oculos, cum verba faceret; conijcere solitum: atque ex eius vultu veluti divinæ caritatis radios circumquaque fundentem, ita validos ignes concipere, ut ignita postmodum planè verba depromeret.

Concionatorem solo aspectu divina caritate auditor accendit.

Ianitoris vice gaudentes in Collegio fungitur.

Porro tempus omne, quod profestis etiam diebus a studio ac negotijs dabatur, mos illi erat in Collegio Societatis cum nostris colloquendo traducere: & si ceteri deessent, vel cum solo ianitore libentissimè versari. Quod si quando eveniret, ut ianitor ei claves permitteret, dum ipse quempiam ex Patribus accersitum iret; ille continuo lætitiâ gestire, grates ianitori agere, sibi que religiosi hominis imaginem summâ cum voluptate tantisper gratulari. Cum probè teneret nostri Collegij morem, in villam octavo quoque die ad vires studijs fractas reparandas

das secedendi : cumque etiam nosset eam duo-
decim ferè stadijs extra portam Novocomensẽ
ab urbe disitam ; Is ipso cessationis die , ubi
primùm illucesceret , in eam partem proficisci
maturabat : famulisque longè præcurrens , simul
ac portam esset egressus , libello aliquo salutari
in manus sumpto tardiùs ingredi incipiebat :
mox etiã subsistere , ac flosculos è sepibus usque
eò legere , dum aliqui ex nostris in conspectum
venirent : tum enim conuersus præstolari ad-
uenientes , prætereuntibus comiter salutem di-
cere , prætergressos denique lento gradu , ocu-
lisque in eos assiduè intētis , quousque tecto suc-
cederent , cupidè persequi . Postquam verò sese
subdlexerant , tunc viam retexens cæteris seriùs
venientibus occurrebat , eosque benignè saluta-
tos faustis ominibus prosequabatur . Itaque
solo illorum aspectu , quos beatos existimabat ,
ac salutatione contentus , domum lætitiæ ple-
nus revertebatur .

Iis verò diebus , quos solemnè quadraginta die-
rum ieiunio præcuntes reliqui adolescentes a-
studijs feriatè agitare solent : atque eorum ple-
rique indutã personã bacchantium imaginem ,
quin & sæpè veritatem referunt : Aloysius vã-
sanam hanc , impiamque licentiã detestatus suas
in Collegio ferias cum Patribus celebrabat : ibi
enim

Hæc villa
eo tempore
re Ghilol-
fa diceba-
tur .

Voluptas
illi , nostris
rus aduen-
tibus oc-
currere .

Bacchi fe-
rias sanctè
traducit .

enim inito de rebus cælestibus colloquio, eâ mentis intentione ad Cælitum spectacula longè iucundissima ferebatur, ut inde mortalium, gaudia despectans, summoperè gauderet, quòd eiusmodi gaudiorum laruis tam pueriliter, ut mortalium reliqui, minimè luderetur. Est & illud præterea omni posteritatis memoriâ dignum, quòd cû Mediolani per eos dies equestris pugnæ simulacrû (ubi lusorijs armis ad decretoria proludi, belloque iuvenum studia conciliari solent) summâ civitatis frequentiâ exhibendum esset; Aloysius quoque adesse voluit, non ut cum ceteris equestris ordinis in honoris ac dignitatis certamen veniret; sed ut ex ludicrâ pugnâ seriam, eandemque gloriosam de ipsâ gloriâ victoriam reportaret. Siquidem cû ceteri pro se quisque certarent, ut quam maxime pretiosâ veste induti superbisque insidentes equis magnificè incederent; Ipse (quem ceteroqui alijs diebus nobiles equi holosericis phaleris instrati, famulis deducuntibus comitabantur) mulo tunc vectus ignobili, lætus, quasi humanâ celsitudine proculcatâ sublimior, per viam confertissimâ turbâ obstrepentem deambulabat. Omnium oia, atque oculi tunc in Aloysium conuersi, quos inter qui superbiæ vitio obcæcati divinum eius facti decorem intue-

Admirabilis humanæ gloriæ contemptus

ri haud poterant , Adolescentis simplicitatem ,
 damnabāt : qui verò libero obtutu rem penitus
 inspiciebant , imparis gloriolæ con emptum
 magnanimitatem altiora spectantis interpreta-
 bantur . His verò alijsque Christianæ virtutis
 argumentis , tantum ille honorem , seu potius,
 honor illum vel fugientem est assequutus,
 ut solidâ illâ atque sincerâ famâ ,
 quam sibi mens retinet, nec lin-
 guæ vitio corruptam pro-
 fert , honestissimum
 quenque longè
 anteciret ,

Solida, nō
 corrupta
 adulatio-
 ne Fama
 alijs, præ-
 stat.

H

CA

No-vis adhuc machinis urgetur.

Ine Mediolanensibus curis imposito, allatisque Cæsaris literis, quibus Aloysio abdicationis potestas fieret, subito exorta tempestas, optato litori imminentem iterum in altū

Ferdinandus noua exolitur.

abstraxit. Quippe Ferdinandus, qui necdum spem omnem filij in suam sententiam flectendi abiecerat, eoque nunquam ex toto nova moliri destiterat; Castilione Mediolanum profectus filio nihil tale suspicanti, improvisus aduenit: & ut, quò subitus ille aduentus pertineret, statim significaret, nonnihil inde momenti ad suam causam allaturus, euestigiò interrogat; Quid tandem in animo suo constitutum haberet? An ne resipuisset aliquando, atque è sententiâ decessisset? Nihil minus, inquit Adolescens; mirarique plurimum talia ab se ultra quæri: mentem suam usque adeò iam omnibus notam, ut tam frequenter, molestèque eam porro exquirere, comprimendæ potius, quàm exprimendæ veritatis (cuius scilicet tam acriter

ter

ter confessio torqueretur) studium videatur .
 Ferdinandus , nè filio paterna aliqua austeritas
 fugæ causam geminaret , eius animum nonni-
 hil commotum sedare , blandiùs tractando , in-
 stituit : Monet igitur , autoritate paululum
 sepositâ , vultuque remisso , uti seriò animadu-
 ertat ; opus ei non esse paternam domum de-
 serere , quò religiosam vitam ducat : modò enim
 eandem illam , quam annos iam complures
 duxerat , retineret , sanctiùs profectò religio-
 rum plerisque victurum . Interim gentem sibi
 creditam præclaris suæ vitæ exemplis , in cœ-
 nobio ceteroqui perituris , minimè fraudaret :
 pronum siquidem illi fore , eam tam arctè sibi
 devinctam ad arduum salutis tramitem revoca-
 re , ac per eum in cælestem patriam unà secum
 perducere . Id esse potissimùm , quod impensè
 ab se subiecti populi expetant : qui nimirum
 omnes ob præclaras eius ingenij , ac prudentiæ
 dotes , ob imitam a cunctis Italiæ principibus
 gratiam , ob summam denique cum supremo
 rerum Domino amicitiaë coniunctionem , ve-
 luti Naturæ , Fortunæ , ac Numinis præroga-
 tivâ ad imperium designatum suâ acclamatio-
 ne confirmant : eosdemque supplices ad eius
 pedes abiectos enixè rogare , nè sese divinâ de-
 signatione ei traditos fratris natu minoris præ-

Blada eius
oratio.

cipiti, ac præproprio ingenio, qui se unum mo-
 derari nequeat, deserat moderandos, vel fortè
 sine ullâ moderatione diripiendos. Sub hæc,
 ægrum podagræ doloribus corpus ostentans,
 sese ut inspiciat, suarumque virium imbecilli-
 tatem petit, simulque ut in mentem veniat, tam
 afflictas vires reipublicæ administrandæ haud
 pares in posterum futuras, unicamque spem
 in eo locatam, irritam fore ne patiat, nec
 paternæ senectuti dudum in eum inclinatæ, ac
 nisi prohibeat, ruituræ sese ex insperato sub-
 ducat. Quin potius illud meminerit, pietatem
 in Deum suadere nullatenus posse aduersus pa-
 rentes, quos Deus ipse in sui locum suffecerit,
 impietatem. Plura dicturum vis doloris & la-
 crymarum copiosè fluentium interpellat, & si-
 lentium indicens perorandi munus, vocibus
 præripit. Verùm Aloysius pueriles lacrymas
 in sene miseratus, præmissâ pro benevolentia
 gratiarum actione, Patris argumenta facili ne-
 gotio, brevique responsione disiecit: Nimirum
 omnibus ijs, quâ parte suum consilium Deo
 authore susceptum impugnent, unice plenèque
 respondere ipsam consilij Authorem, qui om-
 nia videat, provideatque, ne quid incommodi
 suis e sanctionibus oriatur: quâ verò parte Dei
 authoritatem iusticietur, tam multis, tamque
 illu-

Constant
 Aloysij re-
 sponsio.

illustribus indicijs, eam hæctenus comprobatã, ut qui rem sensibus propemodùm expositam dubiam habeat, æquè dubitet necesse sit, vigeat ne ipse sensibus, an autem penitus vacet.

Ferdinandus postquam Aloysij voluntatem nec vi frangere, nec eblandiri se posse intelligit, eamque Dei potissimum autoritate niti; hanc omni viã ac ratione conuellere statuit, ut illa, quasi subducto fundamento, per se ipsa corruat. Quamobrem iterum permultos tum religiosos tum profanos viros collegit, quorũ alios pro veteri amicitia rogavit, alios spe novæ conduxit, uti pro se quisque Adolescentem eo metu ac religione, quã tenebatur, eximere conarentur: suaderentque opinionem, quam mente comprehenderat, non è Cœlo profectã, ac divinitus immissam, uti ipse arbitraretur, sed ex eius capite enatam, satis suã dicitie, & contumaciã terrenum genus testari. Brevi ab omnibus peractum, quod Princeps optaverat, minimè tamen optato exitu: quippe postquam cuncti eius interpretes suo munere perfuncti ad eum rediere, omni asseveratione uno ore affirmant, Adolescentẽ haud dubiè in eam mentem divinitus impulsũ, nec sine Numinis illum ad se vocantis, offensione, posse ultra differri. Quare Ferdinandus, ne obiectam filio

Iterũ Pa-
ter sub-
dã com-
parat.

Iterum ab
Aloysio re-
pellitur.

contumaciam incurreret, in animum induxit, rei peruestigandæ modum aliquando facere: simulque in sellâ delatus (nam secus inualetudo minimè tulit) ad nostras ædes, quibus a D. Fidei cognomen, properat: ubi certum quendam ex Patribus præclari in eâ vrbe nominis in abditam domus partem acciri iubet, eumque datâ dexterâ amicè comprehensum per Deum immortalem orat, obtestaturque, ut si quid opis consilijque in ipso esset, nequaquam afferre omitteret. Docet deinde sese eò discriminis, venisse, ut ex liberis natu maximum, & qui primus omnes occupasset amores, brevi debeat, nisi occurratur, amittere: plura tentasse, successisse nihil: ad extremum in id animû obfirmasse suum, ut prudentis viri iudicio, arbitrioque rem totâ committeret: eò ad ipsum, cui benè perspectam suam cum Filio controversiam intelligeret, quemque sine offensâ, ac sine gratiâ certo sciret iudicaturum, aduenisse. Arbitri partes ultrò ab se delatas assumeret: atque Adolescentis animo coram se diligenter excusso, obiectisque religiosæ vitæ difficultatibus tentato, ediceret tandem, quid de eius proposito sentiret, quæque pro debita in filium, magisque in Deum caritate suæ partes essent, palam denunciaret: cuncta siquidem, quæ ipse mandat.

Ferdinandus rē totam cuiusdam e nostris arbitrio committit.

dasset, sese facturum recipere. Annuit Pater,
 iussumque Adolescentem adesse, multa prius in-
 terrogans, mox continenti oratione religiosæ
 vitæ severitatem coaceruatis difficultatibus a-
 periens, horam ipsam cum eo disputando ex-
 traxit: idque tam neruosè, seriòque agentis in
 speciem, ut Aloysium eâ veluti parte minimè
 suspiciosâ incautum haud irritis ictibus non se-
 mel pulsaverit. Hærebat enim nonnunquam,
 ingenuus Adolescens, cum videlicet argumen-
 ta quædam acrius vibrata cerneret, quibus ce-
 teroqui per se haud inualidis multum acuminis
 ac roboris præclara viri existimatio adiunge-
 bat. Verùm præsentem semper animo usus haud
 parvâ eloquentiæ vi, quâ rationibus, quâ sa-
 crarum litterarum autoritate fultus ab eo cer-
 tamine, ipso Aduersario iudice, victor disces-
 sit. Siquidem Vir optimus, Adolescentis inge-
 nium, & constantiam demiratus, sese eius ra-
 tionibus devictum palàm professus est, eique
 author fuit, uti propositum urgeret, non du-
 bium quin è Divini Numinis afflatu proficisce-
 retur. Idemque pro libero sibi arbitrio per-
 misso Ferdinando Principi retulit. His recrea-
 tus Aloysius maximas illi gratias egit, quod
 Aduersarij munus non animum induisset, ut

Hic Aloy-
 sium per inté-
 gram horâ
 examinat.

Devictum se
 profiteretur,
 & suam in
 Sententiâ
 Ferd: ad-
 ducit.

effet, qui vinceretur, ac triumphum devictus honestaret.

Exinde verò Ferdinandus certior factus, filij voluntatem cum Divinâ congruere, eoque loco rem esse, ut optio detur, utrum perdere malit, Deum an filium; huius qualemcumque iacturam, ingenti olim fœnore pensandam, illi æternum duraturæ, præferendam censuit. Quare hominis prudentiâ collaudatâ, actisque gratijs pollicitus est, sese brevi copiam filio religiosæ vitæ ineundæ daturum: Inde unâ cum eo e nostrâ domo profectus suas in ædes redijt, ubi levioris cuiusdam negotij procuratione, Aloysio relictâ, datoque in mandatis, ut cum primùm se explicasset, in Patriam remigraret, Castilionem paucis post diebus repetijt.

Parenti Aloys. haud fidens fugam cogitat.

Interim Adolescens, cum ex Parentis inconstantia, cuius nuper insigne documentum habuerat, spem suam eius pollicitationibus minime credendam diceret; antequam ex Mediolanensi Vrbe cederet, litteras ad Claudium Aquavivam, penes quem summa tunc in Societate imperij erat, dedit, quibus accuratè monitum de omnibus difficultatibus, quas hætenus exorbuerat, consulit tandem, quid factu sibi opus putet, si Pater iterum ad ingenium redeat, sibi que aditum ad Societatem denuo

in-

intercludat : liceatne clauē estinam fugam mo-
 liri, eaque sese in aliquam nostrorum sedem, eo
 inscio atque inconsulto recipere. Claudius re-
 scripsit, id minimè audendum, propterea quia
 complura inde, eademque gravissima incom-
 modā cum ipsi, tum Societati universæ suboriri
 possint. Fugam ac præproperam celeritatem,
 sæpius sibi ipsi obstitere, easque moras repen-
 tinis lapsibus creare, quas parat abrumpere.
 Omni viā ac ratione curandum, ut Parentis vo-
 luntas accedat; idque etiam ut citra importu-
 nitatem fiat, rogando, monendo pulsando, &
 quidem non tam frequenter, quàm in loco:
 propterea quia feroces, ac ferrei quidam ani-
 mi nimia pulsatione haud fatiscunt, sed duran-
 tur magis, obstinanturque. Audiit Aloysius,
 fugæque consilio dimisso, post confectum, quod
 Pater imperaverat, negotium, Castilionem,
 versùs contendit. Quò tamen antequam veni-
 ret, Mantuam descedere visum est, ut ibi apud
 Patres Societatis Iesu sacris D. Patris Ignatij
 commentationibus aliquot dies animum exer-
 ceret, itaque vires repararet ad pugnam, &
 paternas machinas silentio meditatas, ictusque
 provisos faciliùs eluderet.

Expectabantur propediem ad eam urbem
 Regij Japonum Legati, qui ab extremo orienta-

te

Sed Claud.
 Acquavi-
 va disua-
 det.

In aduētū
Japonū Le-
gatorū ad
Sacras cō-
mentatio-
nes fece-
dit.

te Romam profecti, ut Reges, ac populares
suos Christiano ritu initiatos Maximi Pontificis
imperio submitterent, legatione obitā reduces
iam in patriam erant. Ingentes undique popu-
lorum concursus, quacumque pergerent, ad
novos homines, & vix creditos Antipodas ocu-
lis cernendos fieri: cumque civitates omnes, per
quas iter haberent, certatim honoribus, quibus
maximis possent, illos prosequerentur; Guil-
lielmus Dux unā cum Vincentio filio magnifico,
ac regio planè apparatu, eos in Urbem
sua præstolabantur. Id temporis Aloysius se-
cedendi, ac Deum a turbā relicto alloquendi
aptissimum ratus, spectaculis, ac celebritate
dimissā, salutare animi exercitationes adoriri
voluit: proinde cubiculum perangustum in-
gressus, quod præter se, Deumque suum vix aliud
caperet, binas hebdomades, vel eò amplius
unā cum Deo pari coniunctione & iucunditate
transegit. Is porro animi delicijs, quibus in
eo secessu cumulatè affluxit, locum fecit omni
terrenā voluptate submorā: quippe tantā seve-
ritate per eos dies vitam exegit, præsertim quod
ad cibum potumque attinet, ut qui ei inservie-
bant, satis se mirari posse negarent, iuvenem
in floridā feruidāque ætate tenuissimo ac propè
nullo cibatu tam multos dies fuisse superstitem.

Cælestibus
delicijs ter-
renarū va-
cui tate lo-
cū facit.

Hic

Hic cum exhibitas a Patribus universas nostri Ordinis leges mirâ aviditate percurrisset; nullâ sese illarum arduitate territum dixit: quin omnia probari, ac voluptati esse: quod ceteris argumentum fuit, illi iugum Euangelicæ excellentiæ iam supergresso ardua ac prærupta, quæque infra videri: proinde spectaculum despectanti, insultantique periucundum, non laborem suspicienti, & conaturo exhibere. Hic pariter anteaetæ vitæ labes sacrâ confessione iterum expiare libuit: quo illud perfecit, ut noui suæ integritatis testem sibi paraverit locupletissimum: ex eo enim, qui tunc confitenti operam dedit: plane didicimus (quod & ceteri deinde, qui eum totam ætatem piâ exomologesi evoluentem audire affirmarunt, præcipuas Aloysij laudes, maximas, quas ipse diceret, defleretque labes fuisse: siquidem tam exiguæ ac tenues illæ erant, ut ceterorum oculos fallerent, proprios tamen ipsâ tenuitate ferirent magis: pudebat siquidem, urebatque tam exiguis vinci, atque a summâ Numinis coniunctione distineri. Inde autem lamenta, & lacrymæ, quarum est caritatis definire menturam, ac veluti thermometron referre: quantum siquidem lacrymarum ob dilecti offensionem prodit, tantundem incaluisse dilectio deprehenditur.

G.A.

Regulas
Soc: legit,
probatq;

Vitæ labes
iterum ge-
nerali cō-
fessione
expiat.

Lacrymæ
instar ther-
mometri
caritatem
metiuntur

Castilionem reuertitur, Patrisque animum iterum obnitentem expugnat.

Is animi exercitationibus instructus, relicto Mantuano secessu, Castilionem venit: ubi Patrem impetum quodammodo expectantem non statim aggreditur, felicius postea securum,

Omnium
virtutum
exempla
præbet.

atque imparatum aggressurus. Interea id unice operam dabat, ut popularibus suis eum seculo præberet, unde virtutis omnis exempla universis petere fas esset. Domo egressus oculos singulari verecundiâ humi defixos perpetuò gerebat, præterquam cum obuios salutantes haberet, quos ore sublato, benignè intuitus resalutabat: eâque in re tantâ erat comitate, ac facilitate, ut, ne quem insalutatum præteriret, nudato capite continenter incederet. Cum sacras Ædes ingrederetur, repudiato scabello holosericis tapetibus, ac puluillis instrato (quod tamen Rodolphus natu minor minimè dedignabatur) humi utroque genu demisso diutissimè orabat. Vespertinis Ecclesiæ psalmis aberrat

Salutationis
causa
nudato capite
incedit.

rat ferè nunquam, semper autem genibus nixus, summâque cum animi attentione. Festis verò diebus, cum sacrâ Eucharistiâ esset refectus, tandiu gratijs Deo agendis insistebat, ut Rodolphus moræ pertæsus deambulatum exire solitus esset: mox reversus, orantemque adhuc nactus excitabat, atque unâ secum deducebat domum. Hic solitudinem ac silentium usque adeo severè custodivit, ut sæpè dies complures nullo verbo cum hominibus factò transfegerit, solâ Numinis consuetudine abundè contentus. Quod ipsemet, cum inter nostros degeret, confirmare solebat, illud adiiciens, sese plura verba unîcò die post initam Societatem loquatû, quàm plurium antea mensium interuallo protulerit: sic prorsus, ut si fortè patriam aliquândo repeteret, antiqua illi consuetudo revocanda ad tempus esset, ne cum multorum offensione severitatem in Societate nostrâ laxasse videretur. Ceterùm apud nos tantâ solertiâ silentium tuebatur, ut nisi Rectorum iussu remissionis gratiâ rumpere cogeretur, perpetuò teneret.

Ad hæc cruciatus spontè suscepti maiora in dies, quàm pro viribus, incrementa ceperant: unde spiritu defectis, eneruatisque nimîâ gracilitate artubus, stare vix poterat. Quâ in re

MO-

Sæpè dies
plures silē
tio transi-
git.

In sui ca-
stigatione
an modū
excesserit.

modum excessisse facile sibi quisque persuaserit, nisi illud diligenter animaduertat, immoderatum eiusmodi pœnarum usum eorum tantummodo esse, qui modum in ceteris omnibus accuratè adhibent, excessuri in reliquis, nisi in pœnis cohibentibus excederent. Quare immoderata sui castigatio, ea demum optima sui moderatio est. Hinc verò Martha Aloysij parens novum sibi telum paravit, quo filij partes contra Patris obfirmatam voluntatem tueretur. Coniugi enim apertè significavit, communem filium citò morte perditum iri, nisi Christi vocantis manibus custodiendus traderetur: haud enim diù vivere posse, quem tot cruciatus quotidie ad mortem impellerent: nec remedio locum videri alium, nisi Adolescens Religiosi alicuius Præsidis, Dei exhibentis vices, imperium subeat: tunc enim haud ægrè flagella e manibus dimissurum, quando unius Dei promerendi causâ suscepta, ipsi Deo minimè probari, Præside interprete, cognosceret. Consilium probavit eventus: siquidem Aloysius ipse iam factus voti compos, sibi usu compertum narrabat, Religiosam disciplinam prudenti Moderatorum arbitrio temperatam corpori iuxta, animoque salutarem esse: nam, ut animus eternâ salute cumulatè donec, illi vitam præ-

Optima
sui moderatio, immoderata
castigatio
est.

Religiosa
disciplina
corpori, animoque
salutaris.

sen-

sentem futuræ segetem quàm longissimè proferre studet .

Prætera , si quod tempus ei vacuum superesset , id totum in fratres natu minores adhuc paruulos Christianâ Cathedesi imbuendos cōferebat : utque ea, quæ auribus acceperant, animo penitus insiderent; subinde memoriter reddere iussos dulci aliquo obsonio recreabat : eo scilicet condimento ediscendi asperitatem prudenter mitigans. Franciscus inter eos præ reliquis omnibus carus Aloysio erat , ut quem ingenio facili, acrique supra ætatem iudicio esse intelligeret , quemque olim familiæ columen fore, animo iam tum præfagiret: quod & Matrî aliquando , ut ipsa testatum reliquit , disertè prænuñciavit : idque vaticinium tunc demum fidè accepit, cū Franciscus post Rodulphi excessum rerum potitus domesticam Fortunam summis calamitatibus dudum afflictam , iacentemque mirâ ingenij dexteritate in pristinam dignitatem restituit . Alia præterea vaticinatum Aloysium nondum Societati transcriptum , inque paternâ domo adhuc hærentem author est idem ille Petrus Franciscus Turcius, quem alibi moribus eius præfectum diximus . Vnde perspicuum fit , haud vulgarem illi cum Deo amicitia coniuñctionisque necessitudinem fuisse ,
quan-

Fratres natu minores Cathedesi docet.

Alo: puer plura vaticinatus fertur.

quādo eventū futurorū arcana tibi unī cognita cum illo tam amicē cōmunicaret. Haud enim mortalium quisquam ad futura divinanda pro- vehi consuevit, quem ad summam cum Deo familiaritatem divini mores necdum provexerint: sic ut nemo antea Divinus (uti vox ipsa petit) præsagiendo audiat, quā audierit vivendo.

Inter hæc Aloysius, aliquot diebus a suo reditu in patriā elapsis, Patrem alia omnia tunc agitantem adit, monetque seriò, aduenisse iam tempus dandī veniam Societatis ineundæ, quam nuper Mediolani se daturum receperat. Quo audito Ferdinandus, contractā e vestigio fronte, respondet indignabundus, se nunquam eiusmodi veniam pollicitum, nec daturum præterea, antequam quintum & vigesimum annum attingat: quo nimirum tempore & mens ad consilium maturescat, & vires ad opus. Aloysius eo præter spem, atque opinionem responso percussus ad preces, inermium tela, confugit, iisque diu a Patre contendit, datam ut sibi fidem ne falleret, neu se suā spe frustratum abire pateretur. Preces lacrymæ subsequuntur abrupte, atque earum implevere vices. Verum paternus amor eo veluti imbrē crescebat, atque ad retinendum quem tam honeste lacrymæ decorabant, roborabatur. Quare hæc su-

per

Veniā pro
missā exi-
git, sed
reijcitur.

per re multis verbis ultro citroque habitus ad extremum liberâ voce Aloysius Patri denuncia- vit, illud pro certo haberet, fore nunquam, ut animum induceret, Divinæ gratiæ, quò pa- ternam iniret, nuntium remittere. Si tandem suæ, ac Numinis voluntati obistere animus ef- fet; prius se ad Patres Societatis conuolaturû; deinde ijs admittere recusantibus, peregrè a patriâ, quòd reliquum esset ætatis, perpetuò futurum, ne contra, ac Divinæ voluntati libi- tum esset, in paternâ domo resisteret. Tum, inde sese subducens, conqueri secum ipse ce- pit, nimis aduersam eam quoque sibi fuisse For- tunam, quæ alijs prospera diceretur: propterea quia, cum tam honesto loco, primoque inter fratres natus esset, eò ad familiæ sarcinas cu- stodiendas, atque ad ignoti heredis procura- torem præstandum miserè se damnatum cer- neret: cum tamen, quibus humilior esset ori- go, res nulla moram inferret, quò minùs ad meliorem sibi sortem inter religiosos cætus quærendam aditum compararent.

Igitur cum se diutius duci, ac suâ omnia stu- dia apud Patrem frustra esse intellexit; aliâ viâ ad eius voluntatem expugnandam grassari de- crevit: nimirum Divinam sibi conciliando, cui reliquæ omnes, summâ licet cum libertate,

I sem.

Liberè Pa- tri denun- ciat, se, eo inuito, abi- turum.

De sua se- cum nobi- litate con- queritur.

semper inseruiunt. Ergo ultra morem modūque Divinæ caritatis æstu feruens verbera, ieiunia, vigilias, ceterosque corporis cruciatus instaurat, ipsique munitus quaternas aliquando, vel quinas horas Dei, Superumque auribus pulsandis exigit: nec unquam Divino in Epulo accumbit, quin impensè precibus Æterni Numinis clementiam sollicitet, uti durum Parentis pectus emolliat. Cumque diutius aliquando preces traheret, arcano sermone sibi Deum loquentem, urgentemque audit, ut sese Parenti, tunc podagræ doloribus affecto, iacentique iterum sistat, atque ab illo abundi copiam denudè exposcat. Paret Aloysius, rectaque ad Parentem profectus his verbis divino spiritu instinctus alloquitur: Pater, me quidem tuæ subiectum esse potestati haud inficior, nec imperium detrecto: de me propterea, ut animus feret, decerne: at tamen illud sic habeto, me rerum omnium Domino ad eius Filij Societatem haud dubiè vocari: si mihi obfirmatè repugnans summo, ac Præpotenti Deo tibi rem fore intellige. Hæc ubi dixit, responsum nullum moratus, euestigiò sese e conclavi auferens Parentem acri vulnere sauciatum reliquit. Pater interea dum filij verba secum ipse mærens retractat, eaque subeunt, quæ hæctenus molitus erat,

4. Vel
5. horas
precibus
dat, ut ve-
niam im-
petret.

Divino spi-
ritu instin-
ctus Patre
adit, flectit
que.

Ferd. sua
orbitatem
magnis la-
mētis pro-
sequitur.

erat, ut Natum a proposito dimoveret, ingenti Divinæ ultionis metu corripit: dumque propterea ad permittendam ei potestatem animum adijcit, tantus eum mæror inuasit, quod tam iucundâ suavissimi filij consuetudine carere in perpetuum deberet; ut ad parietem versus obortis lacrymis cæperit suâ orbitatem lamentabili gemitu, atque eiulatu conqueri: idque voce tam altâ, ut domestici omnes exciti ad eum frequentes accederent, quid novitatis eveniret, quæritantes. Compulso deinde paulisper fletu Aloysium ad se venire iustum ita dicitur alloquutus. Fili, quem pro eo ac debui, semper, ut me ipse dilexi: & in quo mea omnia studia, spesque familiæ universas dudum locaram; graviter enim verò hodie cor meum verbis illis faucisti. Quidlibet mihi dictum, quidlibet illatum malim. Lenius certè, præ te, hanc ipsam vitam perdiderim, quam tot morbis devexam sola tuæ indolis expectatio hæcenus suspenderat. Iam nihil in eâ me detinet: nullumque solatium fore video, præter unam, te abeunte, certissimam illius brevitem. At, quando a Superis, uti affirmas, aliò vocaris; ultra morari non libet. Par est nos reddere Numini, quæ ab ipso pignora accepimus. Satis diu contumax fui: haud equidem diffiteor. Prior re-

ferre debui gratus pro usu, non indignari repositentem. Verùm contumaciæ ex immodicâ tui benevolentiam profectæ spero gratiam ab eo nõ defuturam, qui, te tot beneficijs exornando suum in te amorem, eoque amore te nobis plurimum commendavit. Vade Nate, & festare Deum potiorem Patrem ad potiora vocantem, Tantum ut ea res tibi fauste, feliciterque eveniat, ac me etiam (si quid precibus apud superiores vales) ut in consortium felicitatis aliquando assumas, oro, obtestorque. Quæ verba tanto cum animi dolore edidit, ut protinus suspensæ, cohibitæque lacrymæ magno cum impetu profluerent, nec ulli deinde ab amicis, seu domesticis solatio locum facerent. Aloysius, ne doloris sensum suâ præsentiam cumularet, paucis gratias agens se in proprium conclave retulit: ubi statim sese in genua recipiens, sublatis in Cælum oculis, passisque manibus mirificas Deo O. M. gratias egit, quòd singulari erga se benevolentiam id egerit, ut suam cum Patre controversiam, cum maximè desperatam crederet, transactam intueretur. Exinde verò tantâ temporis momento lætitiâ exilire cepit, quanto, plurium annorum interuallo, mærore antea, luctuque contabuerat.

*Castilionensium dolor de Alosij discessu ,
eiusque abdicatio Mantuæ stipulata .*

Ixdum Aloysius veniam tot pre-
 cibus expetitam exoraverat, cū
 statim rei fama in vulgus e-
 manans oppidanorum omniū
 animos gravi mærore comple-
 vit, quem etiam cōplures haud
 obscure fufis lacrymis significarunt . Toto eo
 tempore, quo Castilione adhuc substitit, si quā-
 do per vias illi incedere contingeret, undique
 ad eum ex cunctis ædibus omnis Ordinis ætatis-
 que homines effundebantur, quò illum viserent,
 ac salute impertirent : prætereuntem verò non
 modo omni honoris, ac benevolentia signifi-
 catione, verum etiam copioso fletu prosequen-
 bantur, sic ut etiam sanctum Adolescentem
 mutuas dare lacrymas vel inuitum cogere-
 nt. Summis univèrsi laudibus ad Cælum, velut in-
 de planè delapsum, efferebant : iactabantque
 palàm, eum sibi a Numine duntaxat ostensum,
 nec ultra permiffum, ut suorum criminum, qui-
 bus tam ingenti bono privati commeruerant,

Alo: mu-
 tuas dare
 lacrymas
 cogitur.

admonerentur . Nonnulli , quibuscum maior illi familiaritas intercesserat, fidenter ex eo quaritabant , quid ita populos usque adeo sui obseruantes, cupido/que, cum maximè ut insignia iuraque imperij capefferet , expectarent , tunc euestigiò desereret . Quibus Aloysius, alia imperia , alias coronas mente sese agitare ait: quarum collatione coronæ, clamidesque nostræ comitorum vestimenta essent , paulò fortasse, ferius , sed fortasse etiam ocius , quàm comici soleant , exuenda . Non perdere imperij iura, sed perpetuare , finesque in inmensum, æternumque proferre , seu potius auferre , in animo esse . Idem etiam ipsos dare operam oportere , ne fluxæ , fucatæque iucunditatis amore solidam, ac sempiternam felicitatem perditum irent .

Miro desiderio tenebatur , relictâ quamprimum patriâ , ad Societatem conuolandi: verum aliquot amplius dies ibi subsistere compulsus est, tum uti Matrem ex agro Taurino, ubi tunc versabatur , brevi reducem expectaret ; tum etiam ut ad exitum abdicationis stipulatio perduceretur: cui nimirum Cæsar propinquos omnes è familiâ Gonzagâ, quibus ea hereditas obuenire aliquando posset , adesse iusserat . Quia tamen horum plerique sedes suas , ac domici-

lia

lia Mantuæ obtinebant; nè illis Ferdinandus incommodaret, in eam urbem, licet adhuc pedibus æger, sese conferre maluit, suoque unius ceterorum incommoda redimere. Itaque cum ambo a rebus omnibus, quæ itineri usui essent, parati iam in rhedâ federēt; isset que per oppidum, Aloysium Principem conscendisse amplius non reversurum; statim oppidani omnes iterum ad eum accurrere, rhedæ confertim affundi, cum domesticis plorantibus miscere lacrymas, mutuâque prædicatione cedere. Mox proximis a discessu diebus aliud nihil in ore omnium versabatur, præter eximiam sui Principis sanctitatem, summamque in omni genere laudis præstantiam: nec defuere qui futuros honores præsentis cum dignitate commēsi, illum in sanctorum numerum solemni ritu olim relatum iri, haud dubitanter vaticinarentur.

Postquam Mantuam aduenit, unum, & alterum mensem ibi morari necesse habuit: quo tempore ita assiduus cum nostris erat, ut maximam dierum partem vel cum Patribus multiplici sermone traheret, vel in eorum Templo consueta pietatis officia obiret. Cum autē totâ urbe brevi increbuisse, quò aduentus ille spectaret; primò summa rerum æternarum in-

Mantuam
contendit
magno sui
desiderio
Populari-
bus reli-
cto.

fcios admiratio cepit, quod tam secundam flo-
rentemque Fortunam votis omnibus a ceteris
acceritam tantâ constantiâ repudiaret: idque
vernante adolescentiæ flore, cui pronius For-
tuna indulget, & largitur effusius: mox vene-
ratio successit, visendique, atque alloquendi
cupiditas, ut sanctis, quos de Divinis rebus ha-
bebat, sermonibus, ad pietatis amorem incen-
derentur: quod sibi usuenire, cum illum allo-
querentur, multi passim iactabant. Porrò tam
diuturnæ apud Mantuanam Urbem commo-
rationis illud in causâ fuit, quod cum Ferdin-
andus a nostri Collegij Rectore didicisset, ne-
fas esse cuiquam ex nostris in reditus, aut pen-
siones ullas ius atque arbitrium habere; expun-
ctam voluit a tabulis abdicationis particulam
illam, ubi quadringentorum aureorum in sin-
gulos annos vectigal, sicut antea memoravi-
mus, ei constitueretur. Verùm cum tabulæ
eâ conditione appositâ Cæsaris autoritate cõ-
scriptæ essent; meritò nonnulli ex peritioribus
caussidicis dubitarunt, an illâ sublatâ omnis
tabularum firmitas, ac robur corrueret. Igitur
ea dum res in utramque partem disputatur,
permultum temporis abiit, cui finem tandem
cum Patris tenacitas, tum æqualis Filij largitas,
collatâ veluti operâ, imposuerunt. Siquidem

Aloy-

Mantuanæ
commora-
tionis cau-
sa.

Aloysius Ferdinando iura omnia in suas utilitates trahenti, ultro litteras confici, quâcumque adiunctâ cautione, permisit. Hæ verò litteræ dum publicè in frequenti cognatorum Principum coronâ recitantur, toto tempore, quod nequaquam exiguum fuit, lacrymis Ferdinandus, lætitiâ non minori Aloysius perfundebatur: sic ut Prosper Gonzaga vir amplissimus, qui tunc interfuit, negaverit, se unquam illum hilariori animo, vultuque vidisse: tametsi paulò ante, quàm id negotij transigaretur, non defuere qui partim serijs, partim iocosis verbis, labefactandæ pietati sæpè aptioribus, stimulos ei ad retinendum imperium subderent, atque a decretâ abdicatione revocare, pro viribus conarentur.

Stipulatione tamen nihilò segniùs peractâ, Aloysius sese in cubiculum recepit: ibique ingenua subsidens dignas Æterno Numini grates persolvit; quòd se tandem, diruptis catenis illis, quæ specioso torquis vocabulo Principes captivos habent, in suorum filiorum libertatem aliquando asseruerit: eamque gratiarum actionem ampliùs integram horam extraxit. Illud verò in hâc re, quod admirationis non parum habet, perpendere unumquemque velim, haud sine Providentiæ singulari consilio factum, ut
Fer-

Dû littere
abdicationis recitatur lacrymis Ferd. gaudio Aloys. perfunditur.

Grates Deo per integrâ horâ persolvit.

Divin^s Provid. in Patre obdurando

Ferdinandus Parens erga ceteros plus nimio effusus, aduersus filium hoc in loco tantâ tenacitate obriguerit, ut propè nudum domo dimiserit. Licet enim facilis ceteroqui, ac planè cereus in liberos esset, obduratum tamen Divina Providentia maluit (subducto suæ gratiæ, & caritatis ardore, quo nimirum pacto cera ipsa subtracto igne duratur) ut nulla Adolescentem ad antiquum profanumque vivendi morem domestica illecebra revocaret. Optimum siquidem censetur belli consilium, militibus in aciem prodeuntibus equos, & currus ad fugam adimere: quin & milite armato vias atq; tergo intercludere, qui fugientes districtis gladijs excipiat: quò scilicet nullum in fugâ salutis præsidium, sed totum in virtute, armisque positum conspiciat maiore vi, atque impetu in hostes incumbant, irruantque. Ita cum Aloysio peractum, cui spes, atque illicium reverfionis paternâ illâ rusticitate ademptum magno ad initam pugnam conficiendam incitamento fuit.

Interea sibi faciendam nemine conscio locaverat Adolescens atram nostrorum in morem, talaremque tunicam, eaque tunc producta a certo nostri Ordinis homine, uti sanctè consecraretur, obtinuit: mox vestibus omnibus profanis,

Cordis obduratio in scripturis ut fieri a Deo possit

fanis, ne indusio quidem relicto, positus, sacra sibi vestimenta induit: eoque cultu cœnaculum ingressus, ubi memorati Principes ad conuiuïu conuenerant, omnium in se oculos primò, deinde lacrymas evocavit: Ferdinandi præsertim Parentis, qui per omnè conuiuïj tempus, nunquam sibi, ut maximè vellet, temperare valuit, quo minùs ubertim lacrymaretur. Vnus ex omnibus Aloysius gaudium, & lætitiã agitabat: qui etiam, ubi accubuit, de magnis lædendi Numinis periculis, aulas Principum infidentibus, deque fluxarum rerum inanitate, vacuisque nominibus tantã authoritate Divino afflatus Spiritu differere cœpit; ut cõvivæ missis epulis illi auscultando vacarent. Eius verò orationis memoria consequutis etiam, serisque temporibus complurium sermonibus, ac mentibus adhuc hærebat: passimque iactabatur, Deum illam non hominem habuisse authorẽ: inde autem S. Adolescenti laudis plurimum accedebat, unde detrahi videbatur: nam collatã in Deum eius orationis authoritate, detractio par fuit summæ illi Herodianæ assentationi, quã populus Regi ad concionem dicenti acclamavit: *Dei voces, & non hominis.*

Nostro
more in-
dutus in
conuiuïu
procedit,

Magna au-
thoritate
cõivas ad
prietatem
hortatur.

Act. 12. 22

Mantua relicta Romam properat.

Iusmodi exemplis, ac veluti calcati Orbis vestigijs Mantuæ relicta, pridie Nonas Novembris Romam versus iter instituit. Antequam tamen viam se committeret, cognatos Principes, ac præsertim Man-

tuorum Duces, aliosque notos complures valere iussit: hos inter præcipui fuere uterque Pater, quorum cum se ad pedes abiecisset, rogavit supplex, uti mox discessuro, descriptam in fronte Cruce, incolumitatem precarentur. Id officium dum Pater exequitur, quantas lacrymas dedit, proclivius cuique sit propria æstimatione, quam alterius relatu consequi. Parcibus dolori Mater indulgit, quæ tametsi Matrem testari omittere non valuit, spe tamen æternorum vitæ huius desideria haud mediocriter solabatur. Post hæc cum propinquis omnibus lacrymas in digressu iterantibus, miram frontis serenitatem Aloysius valedixisset, iter magnam familiarum

Ad parentum pedes procubuit, ut discessuro benedicerentur.

lorum cateruâ stipatus, Deo benè iuvante, ingressus est. Aderat in comitatu etiam Rodolphus frater natu minor, qui eum ad Padum usque fluvium cum rhedâ profecutus est: inde enim conscensâ navi Ferrariam secundo flumine perrexere: eo autem abeunte, cum quidam ex vectoribus Aloysio diceret; credere se pergratum accidisse Rodolpho, in eius imperium successisse; at non æquè, inquit, puto, ac mihi fuerit decessisse. Illud enim altè præclaro Iuveni hærebat, honores, quos Itali scitè onera nuncupant, ad inferorum sedes, ubi onerum centrum, perpetuò sui baiulos urgere: quare Sapiienti longè iucundiùs deponendos esse, quàm suscipiendos.

Ferrariâ, postquam Alphonsum Estensem Ducem, eiusque coniugem Margaritam Gonzagam gentilem suam salutasset, Bononiam, versùs profectus est. Inde Florentiam Magnû Hetruriæ Ducem inuisurus, ac postea Lauretû cogitabat: verùm propter acres custodias, quibus eius provinciæ fines pestilentiaè metu interclusi erant, inchoatum in Hetruriam iter Lauretum versùs inflectere viâ proximâ, & compendiariâ compulsus est. Eò cum venisset, vix credibile est, quàm benigno, ut ita dicam, vultu, amplexuque, quantis animi delicijs amantissima

fima

Quinis, fe-
nisue sacris
cōtinuatis
interest.

fina eum Dei Mater exceperit. Ut primum
potuit, recta ad Sacram eius Ædem contendit,
ubi in preces effusus quinis, senisue Mystis sa-
cra deinceps facientibus coram adesse voluit:
mox cælesti Dape summâ cum animi iucundi-
tate refectus, dum inter grates agendas secum
reputat, singulare illud beneficium, quo sibi
genus humanum eo in loco Divina clementia
olim obstrinxerat; ingens eum tantæ rei admi-
ratione stupor defixit: quem deinde vehemens
caritatis ardor subsequutus oculos ad uberrimos
fletus concitavit. Quia autem amanti nihil æ-
què iucundum, quàm lacrymas sui amoris tes-
tes proferre, longissimas ibi moras trahebat,
ac planè iniquo animo inde abduci vel ad seras
epulas patiebatur. Hinc, ut expeditior illi ad
Virginis sacrarium esset accessus, ibique diem
totum orando, ac meditando agere, nullo in-
terpellante, liceret; Societatis Iesu in eâ Vrbe
Rectori hospitio inuitanti gratias perhumani-
ter agens in publico Diverſorio cōnorari ma-
luit. A cibo iterum ad Deiparæ conuolavit:
ubi cum summâ animi attentione penè immo-
tus hæreret, & iam satis generis præstantia,
eiusdemque præstantior contemptus innotuis-
set, admirabile omnibus iucundumque sui spe-
ctaculum exhibuit. Poſtridie eius diei bene-

Recusat
hospitium
Soc. quò li-
berius &
diutius in
templo ad-
sit.

manè

manè sanctam, augustamque Domum repetijt, ubi Angelico Pane inter sacra denuo recreatus iterum se viæ Romam versùs commisit.

In eo itinere hanc fermè vitæ rationem sequutus est. Manè, ubi surrexerat, quartam, ferè horæ partem divinis rebus commentandis dabat: mox canonicis precibus a Primâ diei horâ ad Nonam usque cantari solitis, una cum Ludovico Cataneo Sacerdote, quæ rebus omnibus ad Religionem spectantibus præfecerat, vacabat: tum consuetâ viatoribus precatone, quam vulgò itinerarium dicunt, præmissâ, equo insidens iter ingrediebatur. Initio multa passuum millia seorsum a reliquis pergere: itaque vel mente aliquid de rebus cælestibus agitare, vel sacra Davidis carmina tacito murmure meditari: postmodum accersito Cataneo pijs sermonibus nonnihil viam levabat, animoque minùs aduertenti quodammodo contrahere conabatur. Cum ad hospitium sub meridiem ventum esset, perexiguo refectus cibo, cum eodem Vespertinas preces, ultimunque earum Complementum Ecclesiastico ritu alternis cantabat: deinde in equum insiliens iterum carpebat viam, quam pariter assiduâ rerum cælestiû meditatione oblitus, veluti compendio factò, opinione celerius in diversoria perueniebat. Simul

Vitæ ratio
in itinere.

mul autem ex equo descenderat, rectâ ad cubiculum properabat, hybernâ frigiditate, asperimâque tunc tempestate, quâ penè obriguerat, frustra ad ignem vocantibus. Ibi, foribus occlusis, deprompto Christi è Cruce pendentis simulacro, quem itineris, laborumque comitè secum ire perpetuò voluit, binas horas eius pedibus aduolutus orabat: idque tanto mentis feruore, lacrymis ac singultibus, ut eos, qui extra erant, ijs vocibus percussos anteaectæ remissius vitæ tacitè obiurgaret, atque ad meliora in posterum acueret. Preces excipiebat, dira, diuturna-que verberatio, quâ quotidianæ desidiæ, ac negligentiaë pœnas dabat. Inde Cataneo adesse iusso, unâ cum ipso nocturnis Ecclesiæ psalmis, & matutinis laudibus concinendis vacabat. Mox imperabat cœnam, appositaque mensâ discumbens, vilissimo quoque cibo, eoque modico contentus, fame irritatâ potius quâ placatâ iurgebat. Statuerat apud se etiam in itinere consueta trium hebdomadis dierû ieiunia inuiolata seruare: sed Cataneus hisce rebus Præfectus, omittere omninò voluit, ne vires iam itineris labore attritæ factâ ieiunij accessione eum in viâ prorsus deficerent. Cui consilio tunc ille quidem morem gessit, sed simul ac Romam attigit, pristinum ieiunandi morem

Binas horas in hospitij ante cenam magno cū feruore, & lacrymis solus orat.

Mox se flagello direxit, cecidit,

Vili & modico cibo reficitur.

in integrum restituit. Cœnatus haud ita multo post propitiato precibus Numine cubitum, ibat: quo tempore nec vestimenta sibi a famulis detrahi, nec lectulum calefieri patiebatur. Contigit aliquando, ut cum insueta tibi-
 arum ex panno tegmina, quæ nostro more gestabat, minimè valeret exuere; Cataneus opem laturus prestò esset, eoque in officio eius pedes, & crura penè obriguisset deprehendens, uti ad ignem propè accederet vehementer hortaretur: sed planè incassum; nam corporis gelu interioris caritatis ardorem, mirâ quâdã antiperistasi, in animo excitari intelligens (tunc enim caritas minimè in corpus dispersita

Ab igne gelu rigens abstinet.

animum vehementiùs torret) frigus calori ad ipsum calefaciendi munus, sacrationem Christi Philosophiam e-

doctus, anteferebat.

* * *

K

CA.

Romæ Societati tandem adiungitur .

Ad Clau-
dij Acqu-
pedes se a-
bicit.

T ad Urbem peruenit, ad ædes Scipionis Gōzagæ Patriarchæ Hierosolymitani, quemadmodum a Parente in mādatis habuerat, diuertit ; a quo perhonorificè hospitio receptus, post modicam quietem iactationi, ac defatigationi datam, ad Claudium Aquavivam totius Societatis Moderatorem perrexit : cuius obuiam in inferiorem usque ambulationem, prodeuntis, Aloysius genibus aduolutus, sese in eius potestatem tradidit, ac filium pariter, famulumque tantâ demissione professus est, ut vix humo erigi pateretur . Mox quosdam ex Purpuratis Ecclesiæ Patribus, quibus cum Ferdinando parente vetus necessitudo erat, salutatum abijt : quos inter Aloysius Estensis, & Alexander Farnesius tantâ humanitate eum accepere, ut aegrè ex eorum manibus, hospitio secum retinere conantibus, dilaberetur .

Salutationibus Principum peractis, septem præcipua, & celeberrima Urbis templa, aliaque
loca

loca sanctissimis olim religionibus consecrata,
 obire statuit : quod dum exequitur , incredibile
 memoratu est , quantâ cum animi attentione ,
 atque ardore tum per viam Divina contempla-
 retur , tum ipsa sacra Delubra ingressus Numi-
 ni, Superisque omnibus , atque in primis Virgi-
 ni Deiparæ supplicaret . Exinde ad Sixti V
 Pont. Max. *Pōt. Max,
adit.* *Biblioth
de biblini
20 2 of.
F. S. S. S.
11 6* *Lachrymis
ante Euch.
cœnam se
abluit.* *astan-*
 Ædes Vaticanas contendit, eo con-
 silio , ut redditis , quas ad eum perferebat , pa-
 ternis litteris , non nisi Pontificiâ auguratione ,
 votisque munitus ad religiosa castra propera-
 ret . Pontifex admisso ad se Adolescente , per-
 missoque de more pedis osculo , multa eum de
 ineundæ vitæ consilio interrogat : ad quæ om-
 nia cum paratum , meditatunque respondere
 intellexisset , magnitudine animi multis verbis
 collaudatâ , ut , quò ceperat , porrò pergeret,
 hortatus est : signoque sanctæ Crucis munito
 abeundi potestatem fecit . Die insequenti heb-
 domadis primo , in sacello Divis Abundio , &
 Abundantio Martyribus sub arâ maximâ Tem-
 pli Farnesiani Soc. Iesu dicato , rei Divinæ in-
 terfuit : ubi cum Sacer Mystes augustissimum,
 Christi Corpus populo ostentaret , lacrymas de
 more fudit quamplurimas : iisque madidus (quæ
 ipsi ad sacram Cœnam lavatio erat) sub sacri-
 ficij finem Cibo pastus est Eucharistico : quod

astantibus cunctis, ac præsertim Scipionis Gōzagæ famulis, qui id sæpius obseruarant, magno ad Christianam pietatem, atque ad Eucharisticæ Dapis reverentiam incitamento fuit. Tum gratis ritè peractis, Præsidis Claudij inuitatu, unà cum Scipione Gonzagâ, & reliquis eius Domus Patribus, in communi triclinio accubuit. Inde ad locum, in quem Nostri post epulas conueniunt, discessum: ubi maximam cunctis admirationem effecit, ut prudentia Iuuenis præcox, canaque flavo sub capillo mēs; ita verba nulla prolata, nisi quæ prudentia ipsa præiret: mores præterea ex festinatâ maturitate, veluti fructus e florenti adhuc plantâ, gratissimi.

Tyrociniū
init die fe
sto S. Ca
tharinæ V.
& M.

Tandem septimo Kal. Decembris, quo die D. Catharinæ Virg. & Mart. solemnis gratulatio est, Aloysius undevicesimum ætatis annum agens, tyrociniij domum, cui ab Apostolo Andrea nomen, cunctis familiaribus suis eū Antistite Gonzagâ comitantibus, omnibus planè lætitijs incedens ingressus est. In vestibulo autem ædium, cum paululum restitisset, conuersus ad suos paucis, sed exempli efficacitate vibratis verbis hortatus est, ut suæ quisque salutis consuleret. Cumque alia alijs mandata daret, Cataneo Sacerdoti commisit, ut Ferdinando

nando Parenti suis verbis salutato hæc dicta, *Quid Patri renunciaret. Obliviscere populum tuum, & domum patris tui*: haud obscure significans, id consilij sibi in posterum cordi futurum, mentemque suam popularibus omnibus, ac domesticis vacuum uni Deo, collegam indignanti, sedem exhibiturum. His dictis famulos, comitesque omnes tanti Principis iacturâ graviter affectos, complorantesque dimisit.

Tyronibus per id tempus præerat Vir eximius Io: Baptista cognomento Piscator, qui ingenti vultus, atque animi longè in posterum, prospicientis hilaritate Aloysium complexus in Sacram Ædem deduxit. Ibi flexis ante principem aram genibus S. Adolescentem ætatis, ac pudoris flore vernantem, fragrantemque Æterno Numini gratissimum munus exhibuit: tum Hierosolymitano Antistiti ad aram operanti uterque adfuere, a quo etiam cælestis conuivij Panem eo, quo solebat, mentis ardore Aloysius suscepit: deinde unâ omnes simul cû Præsidente Aquavivâ, qui pariter cumulandæ lætitiæ gratiâ eò conuenerat, cibum in communi mensâ sumpserunt. Post epulas eidem Antisti mox discessuro meritam pro eo ac deberet (plurimum enim in eius rei maturitatem studij, operæque contulerat) gratiam semper habiturum,

Quid Patri
renunciari
mander.
Pf. 440

ac memori mente, fusisque pro eius salute precibus persolaturum promisit. Quibus ex verbis haud modicè commotus senex Iuvenem, amplexus, manantibus per ora lacrymis, felicem prædicavit, cui tutissimam, proximamque ad Cælum viam, Deo monstrante, ac ferente, ingredi daretur: plurimumque dolere se ait, quòd sibi eius vestigijs insistere, minimè per ætatem liceret. Eo deinde cum reliquo comitatu digressò, Io: Baptista Piscator tyronum præfectus Adolescentem in Conclave, ubi nostri rudimentum ponere, primùmque sese Societati probare instituunt, induxit: quod dum Aloysius ingreditur, mirificè lætus Davidicum, *Ps. 131.* illud usurpavit: *Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo, quoniam elegi eam.* Mox omnibus paulatim dilapsis, fores occludit, genibusque ante Numen submissis, amantissimis verbis in lacrymas subinde abeuntibus, immensas illi gratias agit, quòd se ex Ægypti seruitute vindicatum in promissam hanc terram, promissi Cæli specimen, ac pignus, medios inter hostes, induxerit. Seque propterea hostiam, religiosæ vitæ austeritate eius honoribus mandandam libentissimè devovet. Illud interim precibus omnibus, passisque manibus obtestatur, sibi uti exhibitos in amplexus ruenti minimè

C A P V T XX. 151

mè brachia subduceret, sed viæ arduitate quã-
doque perterritò, hærentique præstò esset, ma-
nuque porrectâ, quousque ad æternam felici-
tatem egrederetur, opportunè opem afferret.
Exinde verò diem illum D.Catharinæ sacrum,
quo tyrocinium inierat, solemne sibi festum
instituit, inque reliquam ætatem præci-
puâ religione celebrare nunquam
omisit: piâque Virginem lit-
teris, ac probitate dignif-
simam, quæ nostris
proponatur
exemplum, perpe-
tuam sibi Patro-
nam ado-
ptavit.

Festû diẽ
S.Car. quo
tãnis præ-
cipua ve-
ner. colit.

K 4

DE

